

มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างในวรรณกรรมแปลของจอร์จ ออร์เวลล์

The Perspective on the Lower Class in George Orwell's Translated Literature

Truong Thi Hang

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

E-mail: truongthihang.vn@gmail.com

Received: August 22, 2024, Revised: October 18, 2024, Accepted: December 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มุ่งศึกษามุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างของจอร์จ ออร์เวลล์ผ่านวรรณกรรมแปลจำนวน 7 เรื่อง ประกอบด้วย สารคดี 3 เรื่อง ได้แก่ *Down and Out in Paris and London*, *Homage to Catalonia* และ *Selected Essays* และนวนิยาย 4 เรื่อง ได้แก่ *Burmese Days*, *A Clergyman's Daughter*, *Animal Farm* และ *1984* ผลการศึกษาทำให้ทราบทั้งข้อดีและข้อจำกัดของชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมและในประเทศตะวันตก คุณลักษณะที่โดดเด่นของชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคม คือ ความมีน้ำใจ ขณะเดียวกันชนกลุ่มนี้ก็มีข้อจำกัดในด้านความเจ้าเล่ห์และการขาดวิสัยทัศน์ ข้อดีของชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก ได้แก่ ความมีน้ำใจและความขยัน ส่วนข้อจำกัดมีทั้งความเจ้าเล่ห์ การขาดวิสัยทัศน์ ความไม่มีระเบียบวินัย และความโอหัง การวิจัยครั้งนี้ได้ให้ข้อมูลเชิงลึกในความเข้าใจที่ซับซ้อนของจอร์จ ออร์เวลล์เกี่ยวกับพลวัตทางชนชั้นผ่านโครงสร้างของสังคมที่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ชนชั้นล่าง จอร์จ ออร์เวลล์ วรรณกรรมแปล มุมมองทางสังคม การศึกษาด้านชนชั้น

Abstract

This study examines George Orwell's portrayal of the lower class through an analysis of seven translated works: three non-fiction books (*Down and Out in Paris and London*, *Homage to Catalonia*, and *Selected Essays*) and four novels (*Burmese Days*, *A Clergyman's Daughter*, *Animal Farm*, and *1984*). The research reveals Orwell's nuanced depiction of the lower class in both colonial and Western contexts, highlighting their strengths and limitations. In colonial settings, the lower class is characterized by generosity but also cunning and a lack of foresight. In Western societies, Orwell portrays them as generous and industrious, while also exhibiting traits such as cunning, short-sightedness, lack of discipline, and arrogance. This analysis provides insights into Orwell's complex understanding of class dynamics across different societal structures.

Keywords: Lower class, George Orwell, translated literature, social commentary, class analysis

บทนำ

การแบ่งคนในสังคมออกเป็นกลุ่มต่างๆ โดยมีความแตกต่างบางอย่างเป็นหลักยึด คือ แนวคิดที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและอาจสืบทอดกันไปได้ถึง 3,000 ปี เป็นต้นว่า สังคมอินเดียยุคพระเวทแบ่งคนออกเป็น 4 วรณะ ได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร หรือชาวโรมันสมัยโบราณแบ่งพลเมืองออกเป็น “คลาสสิส” (classis) ต่างๆ เพื่อรับใช้สังคม ส่วนมโนทัศน์เกี่ยวกับ “ชนชั้นทางสังคม” หรือ “ชนชั้น” นั้น เป็นที่รู้จักในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 หลังคาร์ล มาร์กซ นักทฤษฎีการเมืองและสังคมวิทยาชาวเยอรมัน เสนอแนวคิดระบบชนชั้นที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนกับปัจจัยการผลิต แนวคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนมุมมองการแบ่งกลุ่มในสังคมครั้งสำคัญเนื่องจากเน้นพฤติกรรมทางเศรษฐกิจแทนที่จะเป็นฐานันดรและยศอันเป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น แม้นักวิชาการหลายกลุ่มจะไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่มาร์กซนำเสนอเพราะมองว่า การแบ่งชนชั้นจากพฤติกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเดียวอาจไม่ครอบคลุม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการแบ่งชนชั้นแบบใหม่และจุดประกายให้มีการแบ่งชนชั้นตามมาอีกหลายลักษณะ

กลุ่มคนที่มีฐานะต่ำสุดในสังคมนั้น นอกจากคำเรียกว่า “ชนชั้นล่าง” แล้ว ยังมีศัพท์อื่นๆ ที่สื่อความหมายเดียวกัน เช่น “ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน” (ศิริพร ยอดกมลศาสตร์, 2540, น. 143) และ “ชนชั้นต่ำ” (ดลสม เจริญธรรม, 2559, น. 7) ฯลฯ อย่างไรก็ตาม เมื่อมองโดยภาพรวม คำศัพท์ทั้งสามล้วนสื่อถึงกลุ่มกรรมกรผู้ใช้แรงงานที่หาเช้ากินค่ำด้วยความลำบากและคุณภาพชีวิตไม่ดีเท่าที่ควร ที่สำคัญ คือ เป็นกลุ่มที่ไม่สนใจการเมืองเนื่องจากขาดความรู้และต้องทำงานหนักจนไม่มีเวลาว่างให้ขบคิดถึงปัญหาในสังคมร่วมสมัย เมื่อความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนายทุนกับผู้ใช้แรงงานปะทุขึ้นในสังคมอุตสาหกรรมตะวันตกช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และกลายเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง “ชนชั้นล่าง” ในฐานะกลุ่มเปราะบางและถูกเอาเปรียบก็ได้รับความเอาใจใส่จากกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มปัญญาชนอย่างนักเขียนและนักวิชาการ

จอร์จ ออร์เวลล์ เป็นนักเขียนชาวอังกฤษที่ทรงอิทธิพลในวงการวรรณกรรมโลก ผลงานของเขามีความหลากหลาย ประกอบทั้งบันเทิงคดีและสารคดี แต่วรรณกรรมที่ทำให้ออร์เวลล์มีชื่อเสียงโด่งดังและกลายเป็นักเขียนผู้ทรงอิทธิพลระดับโลก ได้แก่ นวนิยายเรื่อง *Animal Farm* และ 1984 บัญชา สุวรรณานนท์ (2558, น. 110) ให้ข้อมูลว่า นับถึง ค.ศ. 1989 นวนิยายเรื่อง 1984 ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศมากกว่า 65 ภาษา ส่วน *Animal Farm* ก็ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง โดยอยู่ในรายชื่อ “Modern Library List of Best 20th-Century Novels” ได้รับรางวัล “Retrospective Hugo Award” ใน ค.ศ. 1996 และได้รับการจัดพิมพ์ในชุด “The Great Books of the Western World” โดย Encyclopædia Britannica Inc. ฯลฯ

วรรณกรรมของออร์เวลล์ที่แปลเป็นภาษาไทยแล้วมีทั้งหมด 7 เรื่อง (บัญชา สุวรรณานนท์, 2558, น. 147-149) ซึ่งผลงานที่แปลโดยบัญชา สุวรรณานนท์ มี 4 เรื่อง ได้แก่ *Burmese Days* (พม่ารำลึก) (2560) *Down and Out in Paris and London* (ความจนกับคนจรในปารีสและลอนดอน) (2560) *Selected Essays* (ความจำเป็นยิ่งยวดของการต่อต้านเผด็จการ) (2562) และ *Animal Farm* (แอนิมอล ฟาร์ม) (2565) ส่วน *โลกของครูสาว* ซึ่งคัดเอาเนื้อหาบางส่วนมาจากนวนิยายเรื่อง *The Clergyman's Daughter* แปลโดย สุนันทา เหล่าจัน (2518) สารคดีเรื่อง *Homage to Catalonia* (แต่คาทาโลเนีย) แปลโดย สดใส (2536) และนวนิยายเรื่อง 1984 แปลโดย รัชมี เผ่าเหลืองทอง และอำนวยการชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์ (2563)

ที่ผ่านมานักวิชาการไทยเน้นการศึกษาวรรณกรรมของออร์เวลล์ 2 เรื่อง ได้แก่ *แอนิมอล ฟาร์ม* และ 1984 เพราะสื่อมุมมองเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างชนชั้นและเจตนาของผู้เขียนในการต่อต้านระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จอย่างตรงไปตรงมา ตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรม 2 เรื่องดังกล่าว ได้แก่ “บทวิเคราะห์วรรณกรรม 1984 : ว่าด้วยการวิพากษ์สังคมการเมืองไทย” ของ ธวัชพล ทองอินทราช (2558) “การใช้อำนาจของชนชั้นปกครองที่ปรากฏในวรรณกรรมของจอร์จ ออร์เวลล์ : กรณีศึกษานวนิยายแปลเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม และเรื่อง หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” ของ ณัฐพล ชลวนารัตน์ (2561) และ “นัยการเมืองใน ‘หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่’ (1984) ของจอร์จ ออร์เวลล์” ของ ศิริชัช

โททัสสะ และเพิ่มศักดิ์ จะเรียบพันธ์ (2565) อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมที่สะท้อนจุดยืนทางการเมือง ตลอดจนมุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างของออร์เวลล์ยังมีอีกหลายเรื่องที่น่าสนใจ โดยนอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมร่วมสมัยแล้ว ยังทำให้เห็นถึงพลวัตในทัศนะเกี่ยวกับชนชั้นล่างของออร์เวลล์ที่เปลี่ยนไปตามวัยและประสบการณ์ชีวิตจากการคลุกคลีอยู่กับชนชั้นล่างในประเทศตะวันตกอย่างพม่าและประเทศตะวันตกอย่างอังกฤษ ฝรั่งเศส และสเปน

มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างของออร์เวลล์ไม่ได้ทำให้เขากลายเป็นผู้นำทางความคิดหรือบุคคลในอุดมคติในกระบวนการต่อสู้ระหว่างชนชั้น เพราะอย่างที่ ส.ศิริรักษ์ เขียนไว้ในส่วน “คำนำ” ของหนังสือ *โลกของครูสาว* ว่า สิ่งที่ออร์เวลล์ทำเป็นเพียงการ “ยอมรับ รายงานอย่างมีขันติโดยไม่อวดท้าวว่า จะสามารถควบคุมกระบวนการต่างๆ ในโลกนี้ได้” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2518, น. 16) คุณูปการของออร์เวลล์จึงอยู่ที่การเป็นตัวอย่างของนักเขียนที่ใช้ผลงานวรรณกรรมมาเป็นเครื่องมือในการรับใช้มนุษย์ โดยเฉพาะในกรณีของชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก เขาเปรียบเสมือนแพทย์ที่วินิจฉัยอาการเจ็บป่วยของคนไข้ได้ถูกต้องและรายงานผลออกมาอย่างซื่อสัตย์ แต่ไม่อาจลงมือรักษาได้เนื่องจากขาดอุปกรณ์ มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างของออร์เวลล์จึงมีประโยชน์ต่อผู้นำทางการเมืองที่มีเจตนาช่วยเหลือและพัฒนาชนชั้นล่างอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการเมืองที่เพียงอาศัยชนชั้นล่างเป็นฐานในการอำนวยการประโยชน์แก่ตนเองและพรรคพวก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษามุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างในวรรณกรรมแปลของจอร์จ ออร์เวลล์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากเอกสาร และดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน **ขั้นตอนที่ 1** เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมแปลของออร์เวลล์ที่ประกอบด้วย 7 เรื่องและข้อมูลเกี่ยวกับระบบชนชั้น ทั้งนี้ ได้ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มคนในสังคม ตลอดจนมุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างจากนักวิชาการตะวันตกและนักวิชาการตะวันตกรวมถึงออร์เวลล์ด้วย **ขั้นตอนที่ 2** เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับชนชั้นล่างในวรรณกรรมแปลของออร์เวลล์ ทำให้เห็นถึงมุมมองของเขาเกี่ยวกับชนกลุ่มนี้ กล่าวคือ ชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมเป็นกลุ่มที่มีน้ำใจ แต่ขณะเดียวกันก็มีลักษณะเจ้าเล่ห์และขาดวิสัยทัศน์ ข้อดีของชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก คือ ความขยันและความมีน้ำใจ แต่มีข้อจำกัด คือ ความเจ้าเล่ห์ การไม่ระเบียบวินัย การขาดวิสัยทัศน์ และความโอหัง และ **ขั้นตอนที่ 3** เป็นการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ แบ่งเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ มุมมองของออร์เวลล์เกี่ยวกับชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมและมุมมองของออร์เวลล์เกี่ยวกับชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก

การทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นล่าง

ปรีดี พนมยงค์ อธิบายที่มาของคำว่า “ชนชั้น” หรือ “class” ในภาษาอังกฤษว่า “ในทางยุโรปนั้นปรัชญาเมธีได้อาศัยหลักของชาวโรมันซึ่งจำแนกบุคคลเพื่อรับใช้สังคมในกองทัพ เรียกเป็นภาษาละตินว่า *classis* (คลาสสิส) ซึ่งภาษาอังกฤษแปลมาเป็น *class* (คลาส) และท่านที่นิยมแบบยุโรปได้แปลเป็นไทยว่า ‘ชนชั้น’ ” ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของการแบ่งชนชั้นว่า “ในสังคมปฐมสหการ สมาชิกทั้งหลายร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันฉันพี่น้อง ฐานะและวิถีดำรงชีพของสมาชิกแห่งสังคมจึงไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ภาวะแห่งการที่จะแบ่งแยกออกเป็นวรรณะหรือฐานันดรหรือชนชั้นจึงไม่มี ในสังคมทาส คักตินา ธนานุภาพ ซึ่งสมาชิกในสังคมมีฐานะและวิถี

ดำรงชีพต่างๆ กัน สมาชิกในสังคมก็แบ่งแยกออกเป็นวรรณะหรือฐานันดรหรือชนชั้นต่างๆ” (ปรีดี พนมยงค์, 2567, น. 77-78)

ศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2540, น. 143) ให้ข้อมูลว่า มาร์กซ์เป็นคนเสนอแนวคิดระบบชนชั้นในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีหลักใหญ่อยู่ที่ความสัมพันธ์ทางการผลิต ผลประโยชน์ การมีอำนาจที่เกิดจากปัจจัยการผลิต และโลกทัศน์ของแต่ละกลุ่มคน การที่มาร์กซ์พิจารณาฐานะของบุคคลจากพฤติกรรมทางเศรษฐกิจทำให้สามารถแบ่งคนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ชนชั้นนายทุนในฐานะผู้ครอบครองทุนหรือปัจจัยการผลิต และชนชั้นแรงงานซึ่งเป็นกลุ่มที่ปราศจากปัจจัยการผลิต ต้องขายกำลังแรงงานเพื่อแลกกับรายได้ ความขัดแย้งที่สืบเนื่องจากความครอบงำของชนชั้นนายทุนและการดิ้นรนต่อสู้ของชนชั้นแรงงานเป็นประเด็นหลักในความสัมพันธ์ระหว่างพลเมือง และเป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมมีพลวัตอย่างต่อเนื่อง

อันที่จริง การแบ่งแยกกระหว่างกลุ่มชนไม่เพียงเกิดขึ้นในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกหรือในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 อย่างเดียว หากมีความเป็นมาอันยาวนานและอาจสืบย้อนกลับไปได้ถึง 3,000 ปี รุสตั้ม หวันสุ (2563, น. 165-167) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องการแบ่งวรรณะปรากฏครั้งแรกในคัมภีร์พระเวทในปุรุษสุกตะ ซึ่งเรียบเรียงขึ้นเมื่อ 1,200-1,000 ปีก่อนคริสตกาล วรรณะมีต้นกำเนิดมาจากอวัยวะ 4 ส่วนของพระพรหม และมีหน้าที่แตกต่างกัน วรรณะพราหมณ์กำเนิดจากพระโอษฐ์ (ปาก) มีหน้าที่สวดมนต์และให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์ ประกอบด้วยนักบวชและนักปราชญ์ วรรณะกษัตริย์กำเนิดจากพระอุระ (อก) มีหน้าที่สู้รบ ป้องกันหรือขยายอาณาจักร ปกครองบ้านเมือง และเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ประกอบด้วยนักปกครองและนักรบ วรรณะแพศย์กำเนิดจากพระเพลลา (ตัก) เป็นกลุ่มแสวงหาทรัพย์ที่ประกอบด้วยพ่อค้าและเกษตรกร ส่วนวรรณะศูทรกำเนิดจากพระบาท (เท้า) ประกอบด้วยกรรมกร ลูกจ้าง และผู้ใช้แรงงาน และมีหน้าที่รับใช้สามวรรณะแรก ในระบบจตุรวรรณะดังที่กล่าวมา พราหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์สืบเชื้อสายจากอริยะที่เป็นคนผิวขาว ขณะที่ศูทรเป็นชาวพื้นเมืองในชมพูทวีปที่มีผิวสีดำน.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่า การที่อริยะเข้ามาอาศัยปะปนกับชาวพื้นเมืองเป็นต้นเหตุนำไปสู่การแบ่งแยกทางสีผิว นอกจากวรรณะทั้งสี่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ชมพูทวีปยังมีกลุ่มชนที่เรียกว่า “จัณฑาล” ซึ่งถูกมองว่า ต่ำต้อยและอยู่นอกสังคมเพราะไม่มีวรรณะ จัณฑาลประกอบด้วยทาสที่เป็นชาวพื้นเมือง ชาวอริยะที่สามเริ่หรือภรรยาเป็นทาส และลูกที่เกิดจากการแต่งงานข้ามวรรณะ เนื่องจากคำว่า “วรรณะ” แปลตรงๆ ว่า “สีแห่งผิวกาย” ความเหลื่อมล้ำในสังคมฮินดูยุคพระเวทจึงสืบเนื่องจากปัญหาเรื่องสีแห่งผิวกายโดยแท้ (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2556, น. 6-13)

แนวคิด “วรรณะ” และ “ชนชั้น” แม้จะปรากฏในบริบทที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การแบ่งวรรณะมีขึ้นในสังคมฮินดูเมื่อ 3,000 กว่าปีก่อน ส่วนแนวคิดระบบชนชั้นมีขึ้นในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่หลักสำคัญของแนวคิดทั้งสองมีความใกล้เคียงกัน คือ เป็นการแบ่งกลุ่มคนโดยมีความแตกต่างบางอย่างเป็นหลักยึด ในกรณีของสังคมฮินดูยุคพระเวท ความแตกต่างด้านสีผิวทำให้เกิดการแบ่งแยกกระหว่างกลุ่มที่สืบเชื้อสายอริยะกับชาวพื้นเมือง ขณะที่สังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมมีการแบ่งแยกกระหว่างนายทุนที่เป็นฝ่ายครอบครองปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้แรงงาน นักวิชาการไทยที่มองประเด็น “วรรณะ” และ “ชนชั้น” ในมุมกว้างและสามารถเชื่อมโยงกันได้ คือ ปรีดี พนมยงค์ ดังที่เขาเขียนไว้ในหนังสือ *ความเป็นอนิจจังของสังคม* ว่า “วรรณะหรือฐานันดรหรือชนชั้นซึ่งแปลมาจากศัพท์อังกฤษ class นั้น เป็นการแบ่งสมาชิกแห่งสังคมตามฐานะและวิธีการดำรงชีพแห่งสภาพความเป็นอยู่ทางชีวปัจจัยในสังคม” (ปรีดี พนมยงค์, 2567, น. 77)

ว่าด้วยมุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่าง ปรีดี พนมยงค์ (2567, น. 79) ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากนักรบในกองทัพโรมันต้องมีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เป็นของตนเอง คนที่มีสมบัติมากจึงกลายเป็นชนชั้นสูงและคนมีสมบัติน้อยต้องอยู่ในลำดับที่ต่ำลงมา ส่วนกลุ่มที่ไม่มีสมบัติใดๆ นั้น การจะรับใช้สังคมได้ต้องอาศัยช่องทางการมีลูกอย่างเดียว ในภาษาละตินเรียก ลูกว่า “proles” (โปรเลส) และเป็นที่มาของคำว่า “proletarius” (โปรเลตารีอุส) ที่แปลว่า “ชนชั้นผู้ไร้สมบัติ” ภาษาฝรั่งเศสออกเสียงว่า “proletariat” (โปรเลตารีอาต์) ส่วนภาษาอังกฤษออกเสียงว่า “โพรลีตารีเอต” นักวิชาการไทยส่วนใหญ่แปลคำๆ นี้ว่า “ชนชั้นกรรมาชีพ” แต่ ปรีดี พนมยงค์ ไม่เห็นด้วย โดยมองว่า “ควรแปลว่า

ชนชั้นไร้สมบัติหรือวรรณะผู้ไร้สมบัติ” ขณะที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2543, น. 4-5) ให้ความรู้ไว้ว่า ก่อนที่อริยะจะเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ชมพูทวีปมีเพียง 2 ชั้น ได้แก่ ชนชั้นสูงและสามัญชน ฤคเวทเรียกชนชั้นสูงว่า “กษัตริย์” และใช้คำว่า “วีศ” เพื่อสื่อถึงสามัญชน สภาพดังกล่าวใกล้เคียงกับสังคมอื่นๆ ในสมัยโบราณ เช่น สังคมกรีกแบ่งคนออกเป็นชั้นสูงและชั้นสามัญ เช่นเดียวกับสังคมไทยสมัยก่อนที่มีเพียงเจ้าและไพร่เท่านั้น

แนวคิดของมาร์กซ์แม้จะได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 กระนั้นก็มีนักวิชาการหลายกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับเขา ทำให้เกิดมุมมองเกี่ยวกับการแบ่งชนชั้นแบบอื่นๆ เช่น มีการแบ่งคนในสังคมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ “ชนชั้นสูง” เป็นกลุ่มที่มีหลักทรัพย์และรายได้สูง “ชนชั้นกลาง” เป็นกลุ่มที่มีหลักทรัพย์และรายได้ระดับปานกลาง และ “ชนชั้นต่ำ” เป็นกลุ่มที่มีหลักทรัพย์และรายได้ต่ำ คนที่ถูกจัดอยู่ใน “ชนชั้นต่ำ” หรือ “ชนชั้นล่าง” นั้น อนุมานได้ว่า เป็นผู้ใช้แรงงานหาเช้ากินค่ำด้วยความลำบากและคุณภาพชีวิตไม่ดีเท่าที่ควร คนกลุ่มนี้ยังถูกเหมารวมว่า ส่ำสอนทางเพศและแทบไม่ต่างอะไรกับสัตว์ (ดลสม เจริญธรรม, 2559, น. 7) ไม่เพียงเท่านั้น แมกซ์ เวเบอร์ นักเศรษฐศาสตร์การเมืองและสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ยังพิจารณาการแบ่งชนชั้นจากมิติทางสังคม คือ กลุ่มสถานภาพที่บุคคลเป็นสมาชิก และมิติทางการเมืองจากการแบ่งปันอำนาจ ทำให้สามารถแบ่งคนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ชนชั้นอภิสิทธิ์ แรงงานปกรชา ชนชั้นนายทุนน้อย และชนชั้นผู้ใช้แรงงาน (ศิริพร ยอดกมลศาสตร์, 2540, น. 143-144) ขณะที่ดับเบิลยู ลอยด์ วอร์เนอร์ นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน พิจารณาประเด็นรายได้ ความมั่นคง การศึกษา และอาชีพ ทำให้สามารถแบ่งพลเมืองออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ ชนชั้นสูงระดับสูง ชนชั้นสูงระดับต่ำ ชนชั้นกลางระดับสูง ชนชั้นกลางระดับต่ำ ชนชั้นต่ำระดับสูง และชนชั้นต่ำระดับต่ำ (ดลสม เจริญธรรม, 2559, น. 8)

ออร์เวลล์เป็นนักเขียนที่สนใจการเมืองและปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะในประเด็นการแบ่งแยกระหว่างชนชั้น การประมวลผลงานวรรณกรรมของออร์เวลล์ทำให้ทราบว่า ทศนะเกี่ยวกับระบบชนชั้นของเขาเป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดของมาร์กซ์กับกลุ่มนักวิชาการที่ต่อต้านมาร์กซ์ แม้ออร์เวลล์จะไม่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนกับปัจจัยการผลิต แต่เขาก็ให้ความสำคัญกับประเด็นเศรษฐกิจโดยเฉพาะเรื่องรายได้ ในมุมมองของออร์เวลล์ สังคมประกอบด้วย 3 ชั้น ได้แก่ ชนชั้นสูง (The High) ชนชั้นกลาง (The Middle) และชนชั้นต่ำ (The Low) และเมื่อพูดถึงชนชั้นที่มีฐานะต่ำสุดในสังคม ออร์เวลล์เน้นประเด็นรายได้ โลกทัศน์ และความสนใจที่ชนกลุ่มนี้มีต่อปัญหาในสังคมร่วมสมัย เขาใช้คำที่สื่อถึงชนชั้นต่ำสุดในสังคมว่า “The Low” ซึ่งรัศมีเผ่าเหลืองทอง และอานวยชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์ แปลเป็นภาษาไทยว่า “ชนชั้นต่ำ” เพื่อให้สอดคล้องกับคำว่า “ชนชั้นสูง” และ “ชนชั้นกลาง” อย่างไรก็ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ต่ำ” และ “ล่าง” ไว้ว่า “ต่ำ ว. ตรงข้ามกับสูง, มีระดับด้อยหรือน้อยกว่าปกติ เช่น ความดันโลหิตต่ำ ต่ำช้า ว. เลวทราม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 497) และ “ล่าง ว. อยู่ในที่หรือฐานะต่ำกว่าสิ่งที่อ้างอิง, ถัดไปข้างใต้ เช่น พื้นล่าง ชั้นล่าง ข้างล่าง อยู่ล่าง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1052) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า “ชนชั้นล่าง” แทนคำว่า “ชนชั้นต่ำ” เนื่องจากคำว่า “ล่าง” สื่อถึงฐานะทางสังคมของบุคคลอย่างเดียว ขณะที่คำว่า “ต่ำ” อาจทำให้เชื่อมโยงไปถึงความหย่อนในทางศีลธรรมด้วย

ผลการวิจัย

เนื่องจากผลงานของออร์เวลล์ทุกเรื่องเกิดจากประสบการณ์ชีวิตจริง มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างของเขาที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีและประเภทสารคดีจึงมีความสอดคล้องกันและเป็นเอกภาพ อนึ่ง การที่ออร์เวลล์พิจารณาชนชั้นล่างจากรายได้ โลกทัศน์ และความสนใจในปัญหาของสังคมร่วมสมัย ทำให้กลุ่มชนชั้นล่างในวรรณกรรมแปลของเขามีความหลากหลาย ประกอบด้วย ชาวพม่า ชาวอินเดีย และชาวจีนอพยพในนวนิยายเรื่อง *พม่าว่ารัก* ความเรียงเรื่อง *ยี่งช้าง* และ *การแขวนคอ* กลุ่มนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่มีเงินจ่ายค่าเล่าเรียนใน *โลกของครูสาว* สรรพสัตว์ที่เป็นตัวแทนของผู้ใช้แรงงานใน *แอนิมอล ฟาร์ม* ตลอดจนชาวโอชันเนียที่ไม่ใช่สมาชิกพรรคใน *นวนิยายเรื่อง 1984* ด้านสารคดีนั้น ความจนกับคนจรใน *ปารีสและลอนดอน* สะท้อนมุมมองของออร์เวลล์เกี่ยวกับ

ผู้ใช้แรงงานในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และกลุ่มคนจรในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ขณะที่ *แต่คาทาโลเนีย* ให้ความรู้เกี่ยวกับทหารอาสาสมัครทั้งที่เป็นชาวสเปนและชาวต่างชาติในสงครามกลางเมืองสเปน

1. มุมมองของออร์เวลล์เกี่ยวกับชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคม

ออร์เวลล์ได้สัมผัสกับชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมครั้งแรกเมื่อเขาเป็นตำรวจจักรวรรดิในประเทศพม่า ระหว่าง ค.ศ. 1922-1927 ประสบการณ์ตลอดระยะเวลา 5 ปีดังกล่าวทำให้ออร์เวลล์ตระหนักถึงข้อดีและข้อจำกัดของชนกลุ่มนี้อย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ตาม การที่พม่าตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษย่อมมีผลต่อลักษณะบางอย่างที่เป็นข้อจำกัดของชาวพื้นเมือง ซึ่งอาจไม่แสดงออกถ้าหากชนกลุ่มนี้อยู่ในบริบทอื่น เช่น การเป็นพลเมืองในประเทศเอกราชหรือการมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับชาวตะวันตก

1.1 ข้อดีของชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคม

ความมีน้ำใจเป็นคุณลักษณะที่ชาวอาณานิคมแสดงออกอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ในนวนิยายเรื่อง *พม่ารำลึก* ชาวพม่า ชาวจีนอพยพ และคนรับใช้ชาวอินเดียต่างแสดงน้ำใจต่อพลอร์ หนุ่มอังกฤษวัย 35 ปีที่ทำธุรกิจป่าไม้ในเมืองเจ้ากระตะดา รวมถึงชาวตะวันตกที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในพม่า พลอร์มีคนรับใช้ชาวพื้นเมืองชื่อหม่องซึ่งหละแต่เรียกสั้นๆ ว่า โกสะหล่า โดยทำงานกับเขาตั้งแต่วันแรกที่เดินทางมาถึงพม่า สิ่งหนึ่งที่ทำให้โกสะหล่าและพลอร์เข้ากันได้ง่าย คือ ทั้งสองอายุห่างกันไม่ถึงเดือน เคยเดินเที่ยวยีนกและร่วมบุกป่าตั้งค่ายมาด้วยกันนับพันครั้ง ในฐานะบ่าวรับใช้ โกสะหล่าพยายามเสาะหาผู้หญิงมาบำเรอนาย ช่วยยืมเงินจากคนจีนที่ออกเงินกู้ และคอยหาไปนอนเวลานายเมาไม่ได้สติ เนื่องจากโกสะหล่าเคยแต่งงานมีภรรยา 2 คนและมีลูกแล้ว 5 คน แตกต่างกับพลอร์ที่ยังเป็นหนุ่มโสด พลอร์ “จึงยังคงเป็นเด็กหนุ่มอยู่ในสายตาของโกสะหล่า” นอกจากความรักความเอ็นดูเจ้านายซึ่งโกสะหล่ามองว่า ยังเป็นเด็กและอ่อนต่อโลกนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างชายทั้งสองยังมีลักษณะเป็นความจงรักภักดี ตลอดจนเป็นความสงสารที่คนมีรูปลักษณ์สมบูรณ์มีต่อคนที่รูปลักษณ์มีตำหนิ “เขาไม่ยอมให้ใครแย่งหน้าที่บริการนายที่โต๊ะอาหารหรือแบกปืนให้นายหรือคอยจับหัวม้าไว้ให้นายขี่หลังข้ามลำธาร โกสะหล่าออกจะสงสารนายอยู่ ส่วนหนึ่งก็เพราะคิดว่า นายยังเด็กและถูกหลอกได้ง่ายๆ ส่วนหนึ่งเพราะปานที่ใบหน้าของนายซึ่งโกสะหล่าเห็นว่า ช่างน่าแขยงนัก” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 85)

นอกจากโกสะหล่าที่ดูแลพลอร์อย่างใกล้ชิดในฐานะคนรับใช้ พลอร์ยังได้รับความเอาใจใส่จากชาวพม่าที่เป็นผู้ใหญ่บ้านในครั้งพอลิซาเบธ หลานสาวนักธุรกิจป่าไม้คนหนึ่งที่เขาปรารถนาจะแต่งงานด้วย ออกล่ำส้วป่า ทันทีที่เห็นชาวยุโรป 2 คนเดินเข้ามา ผู้ใหญ่บ้านก็รีบขึ้นไปจัดระเบียบบนเรือนด้วยการใช้เท้าเหยียยขาที่กำลังนอนหลับในระเบียบให้พลิกไปทางอื่น จากนั้นหันมาคารวะชาวยุโรปอีกครั้งพลางเชื้อเชิญให้เข้ามาข้างใน เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านและครอบครัวได้จัดเตรียมที่นั่งอย่างสมเกียรติให้แก่แขกไว้ในบ้าน แต่ด้วยอคติของพอลิซาเบธที่มีต่อชาวพื้นเมืองพม่ามาตั้งแต่ต้น เธอจึงไม่ยอมเข้าบ้านและอยากให้นายเก่าออกมาตั้งที่ระเบียบ การต้องเคลื่อนย้ายเก้าอี้ตามใจพอลิซาเบธจึงดำเนินไปอย่างทุลักทุเล จากนั้นผู้ใหญ่บ้านก็ออกมาพร้อมภรรยา กุลยลูกยวสียืนสอดหนึ่งหิ้ว และบุหรี่ยี่ห้อหมวลแต่ครั้งจะรินชาให้ พอลิซาเบธก็สั่งหน้าปฏีเสธ ผู้ใหญ่บ้านจึงตกลอยในอาการประหม่า ทำทางเก้อ และได้แต่เอามืออูจุมกแก้มเขิน เขาพยายามเอาใจแขกอีกครั้งด้วยการถามพลอร์ว่า “ตะขิ่นมะ [นายหญิง] ต้องการนมใส่น้ำชาหรือไม่ แกได้ยินมาว่า คนยุโรปดื่มชาใส่นม ถ้าต้องการก็จะให้ชาวบ้านไปจับวัวมารีดนมให้” การที่พอลิซาเบธปฏิเสธน้ำชาของผู้ใหญ่บ้านเกิดจากความรังเกียจชาวพื้นเมือง แต่ในความเป็นจริงเธอกำลังกระหายน้ำ จึงขอให้พลอร์ใช้น้ำชาที่โกสะหล่าเตรียมใส่กระเป๋าค้นหามาให้ การกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อจิตใจของเจ้าบ้านอย่างมาก “เมื่อเห็นเช่นนั้นผู้ใหญ่บ้านก็รู้สึกผิดว่า ตนตระเตรียมรับรองอาคันตุกะได้ไม่ดีพอ แกขอตัวเข้าข้างในบ้าน ปลอ่ยให้คนยุโรปอยู่ที่ระเบียบกันตามลำพัง” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 257)

ประเทศพม่าในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นอกจากชาวตะวันตกที่เป็นฝ่ายปกครองและชาวพม่าผู้เป็นเจ้าของดินแดนแล้ว ยังมีกลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐาน ใน *พม่ารำลึก* พลอร์ได้ผูกมิตรกับครอบครัว

ลียกที่เป็นชาวจีนอพยพและมักจะไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ครั้งหนึ่งเขาพาอิลิซาเบธไปเยี่ยมลียกด้วยหวังว่า เธอจะชอบซึ่งในวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองเช่นเดียวกับเขา เมื่อลียกเห็นชาวยุโรปเดินเข้ามาก็รู้สึกจ้องจัดการต้อนรับ สาวพม่าร่างอ้วนหน้ากลม 2 คนซึ่งพลอร์คิดว่า น่าจะเป็นภรรยาใหม่ของลียกช่วยกันยกเก้าอี้และกาน้ำชาออกมาพร้อมกัน ส่วน “พ่อเฒ่าเอาช็อกโกแลตออกมากล่องหนึ่งและกำลังแกะฝาเปิดพลาจยัมแบบผู้ใหญ่เอ็นดูเด็ก” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 208) แม้เจ้าบ้านจะแสดงไมตรีจิตอย่างกระตือรือร้นแต่อิลิซาเบธกลับไม่สบอารมณ์ที่ต้องเข้ามาอยู่ในทะเลเดียวกันกับชาวพื้นเมือง ต่อมาเกิดเหตุการณ์ที่เด็กน้อยคนหนึ่งคลานมาดูถุงน่องและรองเท้าของอิลิซาเบธด้วยความอยากรู้อยากเห็น แต่พอเงยหน้าขึ้นและประสบใบหน้าชาวๆ ของชาวยุโรป 2 คน เด็กก็ตกใจร้องไห้และเริ่มฉี่รดพื้นสำหรับชาวตะวันตกออกในสมัยนั้น การที่เด็กร้องไห้หรือฉี่รดพื้นถือเป็นเรื่องปกติ แต่เมื่อเห็นปฏิริยาของอิลิซาเบธที่มีแต่ความรังเกียจ ชาวพื้นเมืองต่างรู้สึกอับอายและพากันโทษเด็ก อิลิซาเบธก็ไม่รักษามารยาทใดๆ ลูกขึ้นเดินออกนอกบ้านอย่างรวดเร็วโดยมีพลอร์เดินตามไปที่ถนน ปลอ่ยให้เจ้าบ้านจมอยู่กับความไม่สบายใจฝ่ายเดียว “ลียกและคนอื่นๆ มองตามไปด้วยความไม่สบายใจ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 211)

เมืองอาณานิคมของอังกฤษในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีการตั้งสโมสรแทบทุกแห่งเพื่อเป็นพื้นที่ให้ชาวตะวันตกที่มารับราชการและทำธุรกิจได้พบปะสังสรรค์กัน เจ้ากิตตะดา เมืองที่พลอร์เข้ามาทำธุรกิจป่าไม้ก็เช่นเดียวกัน แม้สโมสรเมืองเจ้ากิตตะดาจะมีสมาชิกไม่มาก แต่เนื่องจากเป็นที่รวมตัวของชาวตะวันตกจึงเปรียบเสมือนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในสายตาของชาวพื้นเมือง หัวหน้าคนรับใช้สโมสรเป็นชาวทมิฬ เขาพยายามบริการทุกคนอย่างไม่ขาดตกบกพร่องและเอาใจเจ้านายด้วยการฝึกสำนวนภาษาให้ใกล้เคียงกับคนอังกฤษ ครั้งหนึ่งเอลลิสผู้จัดการบริษัทป่าไม้เอ่ยถามถึงน้ำแข็งที่เหลืออยู่ในสโมสร หัวหน้าคนรับใช้ก็ตอบเป็นภาษาอังกฤษอย่างสุภาพเรียบร้อยว่า “สก็ยี่ลึบ ปอนด์ซอร์บ ผมว่า คงพอใช้แคว้นนี้เท่านี้” พักนี้ผมพบว่า ยากเหลือเกินที่จะเก็บน้ำแข็งไม่ให้ละลาย” เอลลิสเป็นคนอารมณ์ร้อนและมีอคติต่อชาวพื้นเมืองอย่างรุนแรง จึงมองเรื่องที่คนรับใช้พูดสำนวนภาษาที่ใกล้เคียงกับเจ้าอาณานิคมว่า เป็นเรื่องไม่เหมาะสมและอาจเอื้อม “อย่าเลือกพูดแบบนี้ได้ไหม ห่าเอ๊ย หน้อย ‘ผมพบว่ายากเหลือเกิน?!’ แดก พจนานุกรมเข้าไปหรือไง? ‘นายครับ น้ำแข็งเก็บไม่อยู่’ - นีลี แก่น่าจะพูดแบบนี้ เราเห็นจะต้องไล่ไอ้หมอนี้ออกไปเสียแล้ว ถ้ามันซึกจะพูดอังกฤษได้ดีเกินไป คนใช้พูดอังกฤษนี้ ฉันทนไม่ได้ แก่ไฉนใหม่ บ่อย?” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 39-40)

จากเนื้อหาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *พม่ารำลึก* พลอร์ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดีจากโกสะหล่าที่เป็นคนรับใช้และจากผู้ใหญ่บ้านในครั้งที่เขาและอิลิซาเบธออกล่าสัตว์ป่า ส่วนความมีน้ำใจของลียกซึ่งเป็นชาวจีนอพยพมีขึ้นในลักษณะความเอ็นดูที่ผู้ใหญ่มีต่อเด็ก ในกรณีของหัวหน้าคนรับใช้ชาวทมิฬนั้น เขาพยายามแสดงน้ำใจด้วยการทำหน้าที่บริการอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ตลอดจนการฝึกภาษาอังกฤษให้มีสำเนียงที่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา ความมีน้ำใจของชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมดังที่กล่าวมา ยังสามารถตีความในเชิงการรู้มารยาท การสำรวมกิริยาและการวางตนเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์ต่อบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่า ประจักษ์ในตอนที่หัวหน้าคนรับใช้ชาวทมิฬฝึกใช้สำนวนภาษาอังกฤษที่สุภาพและแสดงถึงการเป็นผู้มีการศึกษา แต่เอลลิสกลับมองความพยายามดังกล่าวเป็นการเทียบตนให้เทียมเท่ากับชนชั้นเจ้านาย หากพิจารณาประเด็นนี้ตามทฤษฎีว่าด้วยภาคปฏิบัติทางสังคมของ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) (ปีแอร์ บูร์ดิเยอ, ม.ป.ป.) ที่มองว่า ภาษาไม่ใช่เครื่องมือในการสื่อสารที่ไร้เดียงสา แต่เป็นกลไกในการสร้างความแตกต่าง การครอบงำ และความรุนแรง ดังนั้น รูปแบบหรือวิธีการที่ภาษาถูกใช้ ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนพูด รูปแบบของการพูด บริบทที่พูด และวิธีการพูด ล้วนเกี่ยวข้องกับภาคปฏิบัติทางสังคม ภาษาจึงถือเป็นกลไกควบคุมทางสังคมแบบหนึ่ง จะเห็นได้ว่า ภาษาได้เข้ามาเป็นเครื่องมือในการแสดงอำนาจจากเหตุการณ์ใน *พม่ารำลึก* โดยเป็นทั้งเครื่องมือแสดงอำนาจทางชนชั้นในมุมมองของเอลลิสและเป็นเครื่องมือแสดงการต่อสู้ต่อรองทางชนชั้นในมุมมองของหัวหน้าคนรับใช้ชาวทมิฬ ความพยายามของหัวหน้าคนรับใช้ชาวทมิฬที่ใช้ภาษาอังกฤษให้ดีและได้มาตรฐานตามที่คนอังกฤษพูดกันนั้น นอกจากจะเป็นการแสดงน้ำใจต่อเจ้านายแล้ว ยังสื่อถึงการเป็นผู้มีการศึกษาไม่ใช่ชนชั้นล่างที่ต่ำต้อยและไม่รู้หนังสืออย่างที่ชาวอังกฤษเข้าใจ

เป็นเรื่องยากที่จะคะเนได้ว่า หากชาวพื้นเมืองอยู่ในบริบทอื่น เช่น เป็นพลเมืองในประเทศเอกราชและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับชาวตะวันตก การแสดงน้ำใจต่อคนต่างชาตินี้จะมีขึ้นในรูปแบบเดียวกับที่ผู้เขียนนำเสนอในนวนิยายเรื่อง *พม่าว่ารัก* หรือไม่ ด้วยสถานะของชนกลุ่มนี้ที่อยู่ใต้การปกครองของอังกฤษ การแสดงออกถึงความมีน้ำใจและการเอาใจใส่จึงเป็นไปในลักษณะต้องทำให้อีกฝ่ายพึงพอใจ สถานภาพที่เป็นชาวพื้นเมืองจึงเป็นตัวกำหนดไม่ให้นักกลุ่มนี้มีการแสดงออกในด้านลบแก่เจ้าอาณานิคม แม้จะถูกรังเกียจและต้องทนรับกับความประพฤติที่ไม่เคารพในความเป็นมนุษย์อย่างเสมอกันก็ตาม

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของชาวตะวันตกในพม่าตามแนวคิดการเหยียดเชื้อชาติ (racism) หรือความลำเอียงทางเชื้อชาติ (ethnocentrism) (พิเชฐ สายพันธ์, 2564, น. 252-254) จะเห็นได้ว่า ชาวอังกฤษที่มาอยู่ในประเทศพม่าช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 มองความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับชาวพื้นเมืองว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง และระหว่างเจ้านายกับคนรับใช้ แนวคิดนี้ส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติที่ตัวละครชาวอังกฤษมีต่อตัวละครชาวพื้นเมือง เช่น ในเรื่องทีอีลีซาเบธและเอลลิสแสดงความรักเกียจชาวพื้นเมืองอย่างเปิดเผย ฯลฯ ดังนั้น ในสายตาของเจ้าอาณานิคม ชนพื้นเมือง คือ ความเป็นอื่น โดยเป็นอื่นไม่เพียงเพราะความแตกต่างอย่างเดียว ทว่ายังเกิดจากฐานะที่ด้อยกว่าด้วย

1.2 ข้อจำกัดของชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคม

ควบคู่กับความมีน้ำใจดังกล่าวข้างต้น ชาวพื้นเมืองก็มีข้อจำกัด ได้แก่ ความเจ้าเล่ห์และการขาดวิสัยทัศน์ โดยปรากฏในนวนิยายเรื่อง *พม่าว่ารัก* ตลอดจนความเรียง 2 เรื่อง คือ *ยั้งช้าง* และ *การแขวนคอ*

1.2.1 ความเจ้าเล่ห์

ลักษณะเจ้าเล่ห์ของชาวพื้นเมืองเป็นที่ประจักษ์ในกรณีของมะหละเหม่ หญิงพม่าที่พลอร์รี่ซื้อมาเป็นเมียเก็บ ความสัมพันธ์ระหว่างพลอร์รี่กับมะหละเหม่ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรักมาตั้งแต่ต้น แต่ดำรงด้วยความใคร่และผลประโยชน์ พลอร์รี่ต้องการคู่นอนเพราะรู้สึกเหงาจากการใช้ชีวิตในต่างแดนและไม่สามารถเข้ากับชาวอังกฤษที่อยู่ในสโมสรด้วยกัน ฝ่ายมะหละเหม่ก็พอใจกับความสัมพันธ์นี้เนื่องจากทำให้สามารถอวดอ้างกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันว่า เธอมีสามีเป็นชาวตะวันตก นอกจากนั้น ยังช่วยให้ไม่ต้องทำงานหนัก ได้แต่งตัวสวยงาม และมีเงินใช้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม มะหละเหม่ไม่ใช่ผู้หญิงในอุดมคติ เธอมีข้อลับซื่อเบาะแฉซึ่งเป็นน้องชายของโกสละหล่า พลอร์รี่รู้เรื่องนี้ดีและเคยพูดกับเธอตรงๆ ว่า “เธอมีคนรักชาวพม่า” สิ่งที่น่าตำหนิในตัวมะหละเหม่ คือ แม้จะไม่มีความรักพินใด ๆ กับพลอร์รี่ แต่ด้วยผลประโยชน์เธอก็พร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อเหนี่ยวรั้งเขา มะหละเหม่ขาดคุณธรรมถึงขั้นเคยใส่ยาเสน่ห์ลงในอาหารของพลอร์รี่ด้วย “...แต่ครั้งยามที่พลอร์รี่ไม่สนใจอดจวบ เธอก็กลับรู้สึกขมขื่นน้อยใจ บางครั้งเธอก็กับเอายาเสน่ห์ไปใส่อาหารของเขา” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 88)

หลังอีลีซาเบธเข้ามาอาศัยในเมืองเจ้าก์ตะดา พลอร์รี่ก็พลันตกหลุมรักและปรารถนาที่จะแต่งงานกับเธอ เขาพยายามตัดขาดกับมะหละเหม่เพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่กับคนที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน เมื่อมะหละเหม่จับน้ำเสียงของพลอร์รี่ได้ว่า ทุกอย่างจบสิ้นลงแล้ว เธอก็แสดงปฏิกิริยาที่พลอร์รี่ไม่เคยเห็นมาก่อน เป็นพฤติกรรมที่มีแต่ความเสแสร้ง ไร้ความจริงใจ และน่าขยะแขยง “เธอแผดเสียงร้องที่ฟังน่าสยดสยองแล้วก้มลงกราบอีก เอาศีรษะโขกพื้น ข้างคูดุสดยอง และสิ่งที่น่าสยดสยองกว่าอะไร สิ่งที่ทำให้หัวใจพลอร์รี่ คือ ความไร้ศักดิ์ศรีของอายุ ความต่ำหยาบของอารมณ์ที่แฝงอยู่เบื้องหลังการวิงวอนนี้ ทั้งหมดนี้ไม่มีประกายแห่งความรักให้แก่เขาสักวาบเดียวเลย ที่เธอร้องให้คร่ำครวญตอกขกหัวนี้ก็เพราะเธอต้องสูญเสียฐานะที่เธอเคยมีเมื่อครั้งเป็นเมียเก็บของเขา สูญเสียความเป็นอยู่สะดวกสบาย ไม่ต้องทำงานการ เลื้อยผ้าแพ้งๆ สวยงาม และอยู่เหนือพวกคนใช้ เรื่องนี้ช่างน่าสมเพชเหลือจะกล่าว หากเธอรักเขา เขาก็อาจไล่เธอไปจากบ้านด้วยความสำนึกผิดน้อยกว่านี้มาก ไม่มีความโคกเคร้าอันใดจะขมขื่นไปกว่าความโคกเคร้าชนิดที่ไร้ศักดิ์ศรีโดยสิ้นเชิง” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 247)

แม้พลอร์รี่จะเป็นคนพูดน้อยและไม่ค่อยแสดงออก ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความไม่มั่นใจในตัวเองเพราะเขามีปานขนาดใหญ่อยู่บนใบหน้าซ้าย แต่เขาก็กลับเป็นคนช่างสังเกตและละเอียดอ่อน ทันทีที่เห็นพฤติกรรมอันน่าสยดสยอง

ของมะหละเหม่ ฟลอรีก็เข้าใจและทราบสิ่งที่เธอต้องการอย่างแท้จริง เขาตัดความรำคาญด้วยการล้างเอานับตร้าไบๆ ละสิบลูปียื่นให้ ฝ่ายมะหละเหม่หลังได้เงินสมความประสงค์แล้วก็เปลี่ยนอากัปกิริยาไปอย่างรวดเร็ว เธอ “*รับเงินมายัดใส่อกเสื้ออิงจี๋เย็บๆ น้ำตาของเธอหยุดไหลลงแทบจะทันที*” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 248)

ในความเรียงเรื่อง *ยั้งช้าง* (จอร์จ ออร์เวลล์, 2562, น. 188-205) ออร์เวลล์ได้บอกเล่าประสบการณ์ที่เขาอิงช้างลากไม้เชือกหนึ่งขณะเป็นตำรวจจักรวรรดิในพม่า เมื่อได้รับแจ้งว่า มีช้างตกมันเข้ามาอาละวาดในหมู่บ้านและเหยียบกุลีชาวทมิฬตายคนหนึ่ง เขาก็รีบขี่ม้าแกลบออกเดินทางพร้อมสั่งให้ลูกน้องยืมปืนยาวมาด้วย ออร์เวลล์พบช้างในสภาพที่กำลังกินหญ้าอย่างสงบในระยะห่าง ทำให้เขตกงใจว่า จะไม่ยิงเพราะการยิงช้างสำหรับใช้งานถือเป็นเรื่องใหญ่ในสมัยนั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อเห็นออร์เวลล์มาพร้อมกับปืนยาว ชาวพื้นเมืองก็ตามมอล้อมดูกันถึง 2,000 คน แล้วตะโกนโหวกเหวกด้วยความตื่นเต้นว่า ตำรวจอังกฤษกำลังจะยิงช้าง

ทั้งนี้ สาเหตุที่ชาวพื้นเมืองอยากให้ออร์เวลล์ยิงช้างมีอยู่ 2 ประการ อันดับแรก การได้เห็นชาวตะวันตกยิงช้างเปรียบเสมือนการได้ดูเกมกีฬาหรือการแสดงมายากลที่น่าตื่นเต้น หากไม่มีการยิงช้างเกิดขึ้นตามที่ชาวพื้นเมืองคาดหวัง ออร์เวลล์ย่อมถูกตราหน้าว่า ชี้อลาดและเป็นตัวตลกในสายตาของผู้คนจำนวนมาก แต่ที่สำคัญกว่าทั้งหมดคือ ชาวพื้นเมืองอยากให้ช้างถูกยิงเพื่อแล่นเนื้อมาทำอาหาร ออร์เวลล์จึงตกอยู่ในสภาพที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก ด้านหนึ่งเขาไม่อยากยิงช้างเพราะถือเป็นสมบัติล้ำค่าสำหรับบริษัทป่าไม้ แต่อีกด้านหนึ่งเขาตระหนักได้ว่า หากไม่ยิงช้างตามที่ชาวพื้นเมืองคาดหวัง ศักดิ์ศรีของตัวเองรวมถึงเกียรติภูมิของชาวอังกฤษจะถูกกลบหล่อย่างสิ้นเชิง “*ตอนนี้ผมสำนึกแล้วว่า เมื่อคนผิวขาวกลายเป็นทาสย่อมเท่ากับเป็นการทำลายเสรีภาพของตนเอง กลายเป็นหุ่นกลวงๆ ที่วางมาด เป็น ซาฮิบ [นาย] ไปตามธรรมเนียมเท่านั้นเพราะสภาวะการปกครองทำให้เขาต้องดำเนินชีวิตไปโดยต้องพยายามสร้างความประทับใจให้กับ ‘คนพื้นเมือง’ และดังนั้น เมื่อเกิดเรื่องวิกฤตตราใดเขาจึงต้องทำตาม ‘คนพื้นเมือง’ คาดหวังจากเขา*” เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ใหญ่ ไม่อาจตายลงทันทีที่ถูกยิงนัดแรก ออร์เวลล์จึงต้องยิงซ้ำหลายครั้งก่อนจะผลจากฝูงชน ภายหลังมีคนรายงานว่า ช้างตายหลังจากเขาจากไปประมาณครึ่งชั่วโมงและชาวพื้นเมืองก็ได้แบ่งเนื้อกันอย่างสนุกสนาน ตามข้อมูลในหนังสือชีวประวัติของออร์เวลล์ เขาถูกตำหนิอย่างรุนแรงโทษฐานยิงช้างโดยไม่จำเป็น และหลังเกิดเหตุไม่นานก็ถูกย้ายจากเมืองมะละแหม่งไปประจำที่เมืองกะตะ เมืองเจียบๆ แห่งหนึ่งในทางตอนเหนือของพม่า (เอ็มม่า ลาร์คิน, 2560, น. 133)

ออร์เวลล์ได้นำเสนอความเจ้าเล่ห์ของชาวพื้นเมืองทั้งในสารคดีและบันเทิงคดีในลักษณะเป็นกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เช่น มะหละเหม่ที่พยายามรักษาความสัมพันธ์กับฟลอรีเพราะประโยชน์ทางการเงินและหน้าตาทางสังคม ดังนั้น เมื่อฟลอรีไม่เอาใจใส่ มะหละเหม่ก็พร้อมที่จะใส่ยาเสน่ห์ลงในอาหารของเขา ตลอดจนแสดงพฤติกรรมที่ไม่น่าพิสมัยเพื่อเรียกร้อยเงิน ส่วนในความเรียงเรื่อง *ยั้งช้าง* การที่ชาวพื้นเมืองพากันมาดูการยิงช้างมากถึง 2,000 คนทำให้ออร์เวลล์ตกที่นั่งลำบาก คือ ไม่ว่าเขาจะตัดสินใจอย่างไรก็ล้วนตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบและได้รับผลกระทบฝ่ายเดียว สุดท้ายออร์เวลล์เลือกยิงช้างเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของชาวตะวันตกทั้งที่รู้ว่า การกระทำดังกล่าวไม่เป็นผลดีต่ออาชีพการงานของเขา ลักษณะเจ้าเล่ห์ของชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมดังที่กล่าวมาไม่ชัดเจนนักเนื่องจากมีข้อมูลน้อยและมีขึ้นในบริบทของประเทศพม่าเพียงแห่งเดียว อนึ่ง สถานภาพของชาวพื้นเมืองในพม่าที่ถูกกดขี่ข่มเหงโดยเจ้าอาณานิคมอังกฤษย่อมมีผลต่อการแสดงลักษณะนิสัยที่เป็นด้านลบนี้ด้วย เพราะในสายตาของชาวพื้นเมือง ชาวตะวันตกไม่ใช่มิตรแต่เป็นคู่อริ ความเจ้าเล่ห์ของชนชั้นล่างในพม่าจึงอาจมองในมุมที่เป็นการโต้กลับของผู้ที่อยู่ใต้การปกครองต่อผู้ปกครอง ทำให้กรณีตัวอย่างที่ยกมาไม่อาจสรุปให้เป็นภาพแทนของชาวพื้นเมืองทั้งหมดได้

1.2.2 การชาตวิสัยทัศน์

ข้อจำกัดของชาวพื้นเมืองในเรื่องการชาตวิสัยทัศน์แสดงจากที่พวกเขาหมกมุ่นอยู่กับปัญหาเล็กน้อยๆ ในชีวิตประจำวันแทนที่จะมุ่งไปประเด็นใหญ่อย่างเรื่องการวางแผนอนาคต ยิ่งไปกว่านั้น ชาวพื้นเมืองในวรรณกรรมแปลของออร์เวลล์หลายคน แม้จะมีโอกาสปรับเปลี่ยนสถานภาพให้ดีขึ้น แต่เนื่องจากความขี้เกียจและการชาตวิสัยทัศน์จึงต้องจมอยู่กับความลำบากยากแค้นตลอดชีวิตอย่างน่าเสียดาย

ใน *พม่ารำลึก* มะหละเหมและโกสะหล่าเป็นชาวพื้นเมืองที่มีเจ้านายคนเดียวกัน แต่ทั้งสองก็ไม่เคยลงรอยกันได้เนื่องจากความอิจฉา “โกสะหล่าเรียกนางว่า ‘แม่นั่น’ เพื่อแสดงความรู้สึกขวาง ไม่ใช้ขวางที่พลอรีมีเมียเก็บ แต่เขาอิจฉาที่มะหละเหมมีอิทธิพลในบ้าน” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 85) ส่วนเรื่องที่โกสะหล่ามีภรรยา 2 คนก็ทำให้ครอบครัวของเขามีแต่การทะเลาะเบาะแว้งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยปกติศึกสองนางจะเกิดขึ้นเมื่อพลอรีอยู่สำนักงานแต่เขาก็เคยโดนลูกหลงครั้งหนึ่งจากเหตุการณ์ที่โกสะหล่าและภรรยาหลงตีกัน (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 125)

นอกจากนั้น ในความเรียงเรื่อง *การแขวนคอ* ออร์เวลล์ได้นำเสนอเหตุการณ์ที่นักโทษชาวอินเดียนคนหนึ่งถูกแขวนคอ หลังภารกิจเสร็จสิ้นลง ออร์เวลล์และกลุ่มพนักงานชาวอินเดียนก็เดินออกจากคุกสู่ถนนข้างนอก พนักงานชาวพม่าคนหนึ่งเผล่ออกมาตะโกนว่า “ดิงขาเธอ!” พร้อมหัวเราะชอบใจ ออร์เวลล์กล่าวว่า ทุกคนพากันหัวเราะตามอย่างสนุกสนาน ปราศจากความสะเทือนใจจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ และเรื่องราวต่างๆ ที่พวกเขาพูดคุยกันก็ดูน่าขบขันไปหมด “เราดื่มเหล้าด้วยกัน ทั้งคนพื้นเมืองและคนยุโรปด้วยมิตรจิตอันดีทีเดียว ร่างชายผู้ตายอยู่ห่างออกไปไม่ถึงร้อยเมตร” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2562, น. 216)

ข้อจำกัดในเรื่องการขาดวิสัยทัศน์ของชาวพื้นเมืองไม่เพียงแสดงออกจากที่พวกเขาสนใจแต่ปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนความเฉยชาต่อสภาพของบ้านเมืองและเหตุการณ์สะเทือนใจที่มีอยู่รอบตัว แต่ยังประจักษ์จากที่ชนกลุ่มนี้ไม่รู้จักราวแผนอนาคต โกสะหล่าและมะหละเหมเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ หลังพลอรีเสียชีวิต โกสะหล่าได้รับมรดกเป็นเงิน 400 รูปีตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม เขาจึงเปิดร้านขายน้ำชาในตลาด “แต่ร้านก็เจ๊งตามที่น่าจะเป็น ในเมื่อเมียทั้งสองคนทะเลาะกันอยู่ในร้านไม่หยุดหย่อนทุกโมงยาม” ด้วยเหตุนี้ โกสะหล่าและภรรยาหลงจึงต้องออกไปเป็นคนรับใช้ โกสะหล่าเป็นคนรับใช้ที่มีข้อได้เปรียบหลายอย่างเพราะเคยทำงานกับพลอรีมานาน ประกอบกับลักษณะส่วนตัวที่เป็นคนคล่องแคล่วและรู้งาน ทำให้เขาได้รับค่าตัวเดือนละ 50 รูปี แต่เนื่องจากคุ้นเคยกับชีวิตที่เกียจคร้านสมัยทำงานอยู่กับพลอรี ไม่นานนักเขาและภรรยาก็ถูกไล่ออกและครอบครัวต้องตกอยู่ในสภาพลำบากยากแค้น บะฉิ่นผู้เป็นลูกชายมีอาการไอเรื้อรังแต่ไม่ได้รับการรักษาจนกระทั่งเสียชีวิต สุดท้ายโกสะหล่าและภรรยาหลงไปเป็นคนรับใช้แก่พ่อค้าชาวจีนหนึ่งในเมืองอย่างกึ่งซึ่งมีภรรยาเป็นโรคประสาท โดยได้รับค่าจ้างเดือนละ 16 รูปี

หลังพลอรีเสียชีวิต มะหละเหมตกอยู่ในสภาพที่ย่ำแย่ เธอประกอบอาชีพโสเภณีในเมืองมณฑลทะเลย์แต่เนื่องจากรูปร่างหน้าตาสูญเสียความงามจึงได้รับค่าบริการเพียงครั้งละ 4 อันนา มีหน้าซำยังถูกลูกค้าเตะและตบตีในบางครั้ง ชีวิตตกอับซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับสมัยที่อยู่กับพลอรีแม้จะไม่ถึงกับทำให้มะหละเหมเสียใจ แต่เธอก็รู้สึกเสียตายเป็นไม่ได้มองการณ์ไกลและวางแผนอนาคตของตัวเองเอาไว้ “มะหละเหมเสียตายเป็นช่วงเวลาแสนสุขสบายสมัยที่พลอรียังมีชีวิตอยู่ บางทีอาจเสียตายเป็นความขมขื่นใจยิ่งกว่าใคร เสียตายเป็นช่วงเวลาสุขสบายที่ตนเฝ้าฝันไว้ว่าจะรู้จักเก็บออมเงินที่เฝ้ามองได้จากพลอรี” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 449)

สรุปได้ว่า ลักษณะการขาดวิสัยทัศน์ของชาวอาณานิคมในวรรณกรรมแปลของออร์เวลล์แสดงออกในรูปแบบที่คนกลุ่มนี้หมกมุ่นอยู่กับปัญหาในชีวิตประจำวัน เช่น ความอิจฉาภายในกลุ่มชาวพื้นเมืองที่มีเจ้านายคนเดียวกัน ความขัดแย้งระหว่างภรรยาหลงกับภรรยาน้อย ตลอดจนความเฉยชาต่อสภาพของบ้านเมืองขณะอยู่ใต้การปกครองของชาวตะวันตก ที่น่าเป็นห่วงกว่านั้น คือ แม้จะมีโอกาสปรับเปลี่ยนสถานภาพให้ดีขึ้น แต่เนื่องจากชาวพื้นเมืองไม่มีวิสัยทัศน์จึงไม่อาจวางแผนอนาคตและต้องจมอยู่กับความยากไร้ไปตลอดชีวิต

2. มุมมองของออร์เวลล์เกี่ยวกับชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก

2.1 ข้อดีของชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก

วรรณกรรมแปลของออร์เวลล์สะท้อนลักษณะของชนชั้นล่างตะวันตกทั้งด้านความขยันและความมีน้ำใจ โดยปรากฏในสารคดีเรื่อง *ความจนกับคนจรในปารีสและลอนดอน* และ *แด่คาทาโลเนีย* ตลอดจนนวนิยาย 2 เรื่อง คือ *แอนิมอล ฟาร์ม* และ *1984*

2.1.1 ความขยัน

ออร์เวลล์พูดถึงความขยันของชนชั้นล่างในกรุงปารีสด้วยการยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ในช่วงแรกที่เดินทางถึงปารีส เขาเช่าห้องพักในโรงแรมที่ชื่อว่า โอเทล เด ทรว มานโน (โรงแรมนกกระจอกสามตัว) ซึ่งเป็นอาคารโทรมและทึบ สูงห้าชั้น และมีคนยากไร้อาศัยกันอย่างแออัด การได้คลุกคลีกับคนยากไร้ในกรุงปารีสทำให้ออร์เวลล์สามารถเก็บข้อมูลความเป็นอยู่และความขยันของชนกลุ่มนี้อย่างละเอียด เป็นต้นว่า นักศึกษาชาวบัลแกเรียคนหนึ่งเช่าห้องใต้หลังคาเป็นที่พักอาศัยและทำงาน เขารับจ้างทำรองเท้าหุ้มส้นตลาดอเมริกาเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพ แต่ด้วยสภาพห้องที่แออัดจึงต้องนั่งทำรองเท้า 12 คู่อยู่บนเตียงตั้งแต่หกโมงเช้าจนถึงเที่ยงเพื่อแลกกับค่าแรง 35 ฟรังก์ ขณะที่หญิงชาวรัสเซียคนหนึ่งเช่าห้องอยู่กับลูกชายที่ชอบเรียกตัวเองว่า ศิลปิน “ขณะที่เจ้าลูกชายแต่งตัวไปแอร์โรว์เฮยอยู่ตามร้านกาแฟในย่านมงต์ปาร์นาส ด้วยแม่ทำงานขุนนางทำวันละ 16 ชั่วโมง ได้ค่าแรงข้างละ 25 ซองติม” (จอร์จ ออร์เวลล์, น. 12)

แอนิมอล ฟาร์ม เป็นนวนิยายแนวเสียดสีสังคมและการเมืองที่ออร์เวลล์ใช้ต่อต้านโซเวียตรัสเซียโดยตรง ตัวละครในเรื่องเป็นสัตว์ต่างๆ ในฟาร์มที่นายโจนส์เป็นเจ้าของ ด้วยความปรารถนาในเสรีภาพและความเสมอภาค สรรพสัตว์จึงก่อการปฏิวัติขับไล่นายโจนส์ออกจากฟาร์ม อย่างไรก็ตาม ภายใต้การบริหารของผู้นำชุดใหม่ บ๊อคเซอร์ม้าใจซื่อที่ได้รับความชื่นชมมาโดยตลอดว่า ทำงานหนักที่สุดในฟาร์ม ก็ต้องทำงานหนักขึ้นกว่าเดิม ครั้นโนโปเลียน สุนัขเจ้าปัญญาที่สามารถกำจัดสหายคู่แข่งแล้วขึ้นมามีอำนาจสูงสุดในฟาร์ม สั่งให้สร้างโรงสีลม บ๊อคเซอร์ก็เป็นฝ่ายเสียสละยอมทำงานหนักเพื่อแบ่งเบารภาระให้กับสัตว์ตัวอื่น “ยามที่ก้อนหินเริ่มเลื่อนไถลและสัตว์ร้องเอะอะเมื่อโดนก้อนหินลากถูถูถูกลงเนิน ก็ได้บ๊อคเซอร์ออกแรงร้องเชือกไว้จนก้อนหินหยุดไถล เมื่อได้เห็นบ๊อคเซอร์ตรากตรำลากหินขึ้นตามทางลาดไปที่ละน้อยอย่างยากเข็ญ หายใจหอบถี่ ก็บังเกิดใน สี่ข้างเหงื่อโทรมเป็นเมือก สัตว์ทั้งหลายก็รู้สึกชื่นชมยิ่งนัก” บ๊อคเซอร์ยังตกลงกับไกร่นตัวหนึ่ง “ให้คอยขับปลุกมันเร็วขึ้นสี่สิบห้านาทีในตอนเช้าแทนที่จะเร็วขึ้นเพียงครึ่งชั่วโมงเหมือนเดิม” เพื่อที่ตนเองจะออกทำงานได้เร็วขึ้น ในยามว่างซึ่งสมัยอยู่ใต้การปกครองของโนโปเลียน สรรพสัตว์ก็ไม่ค่อยมีเวลาว่างกันมากนัก บ๊อคเซอร์ยังอุตส่าห์ไปรวบรวมหินที่ย่อยแล้วบนเหมืองหินและลากลงมาในบริเวณก่อสร้างโรงสีลมแต่เพียงผู้เดียว (จอร์จ ออร์เวลล์, 2565, น. 75)

ขณะที่ 1984 เป็นนวนิยายเรื่องสุดท้ายของออร์เวลล์ โดยเขียนในเชิงเสียดสีสังคมและการเมืองเช่นเดียวกับแอนิมอล ฟาร์ม ตัวละครเอกชื่อวินสตัน สมาชิกพรรคชั้นนอกที่ทำงานในกระทรวงแห่งความจริงของโอเชียนเนีย รัฐเผด็จการที่มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวและมีพี่เบิ้มหรือ “Big Brother” เป็นผู้นำสูงสุด วินสตันรู้สึกชิงชังระบอบและชีวิตที่เป็นอยู่เพราะทุกอย่างขึ้นตรงต่อการบริหารจัดการของส่วนกลาง ตั้งแต่การกำหนดความคิดของประชาชน นโยบายทั้งในและต่างประเทศที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มผู้นำ พรรคยังเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของประชาชนอย่างการแต่งงานและความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน กับทั้งสอดส่องการเคลื่อนไหวของทุกภาคส่วนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากออร์เวลล์มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการเขียนนวนิยายเรื่อง 1984 คือ เพื่อโจมตีระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จของโซเวียตรัสเซียภายใต้การนำของสตาลิน เขาจึงเน้นการนำเสนอบทบาทของชนชั้นนำหรือ “สมาชิกพรรคชั้นใน” ที่เคยเป็นชนชั้นกลางระดับบนในอดีตและชนชั้นกลางระดับล่างที่กลายเป็น “สมาชิกพรรคชั้นนอก” หลังเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในรัฐโอเชียนเนีย ในส่วนของชนชั้นล่างนั้น ออร์เวลล์เพียงพาดพิงถึงในลักษณะเป็นภาพรวม คือ ภายใต้การปกครองของรัฐเผด็จการ ชนชั้นล่างตกอยู่ในสภาพลำบาก ต้องใช้ชีวิตอย่างลำเค็ญ และหมกมุ่นอยู่กับปัญหาปากท้องจนไม่มีเวลาคิดถึงเรื่องที่ใหญ่กว่าอย่างเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และการเปลี่ยนแปลงระบอบ ออร์เวลล์ได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับชนชั้นล่างบ้างในลักษณะสอดแทรกอยู่ในเหตุการณ์เกี่ยวกับตัวละครเอก เช่น ทุกครั้งที่วินสตันไปพบจูเลียที่เป็นคนรักในห้องเช่าย่านกรมาซีฟ เขาจะได้ยินเสียงร้องเพลงของสตรีชาวเยอรมันจากลานด้านล่างใต้หน้าต่าง วินสตันรู้สึกเศร้าและสะเทือนใจทุกครั้งทีเห็นสตรีชาวเยอรมันผู้นี้เนื่องจากเธอจะอยู่ในสภาพ “เดินกลับไปกลับมาไม่รู้เหนื่อย เดี่ยวเคลื่อนไหวเดียวหยุด เดี่ยวร้องเพลงเดียวเงียบ และตั้งไม้หนีบออกจากผ้าอ้อมเป็นจำนวนมากขึ้นทุกที” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 251) การที่รัฐเผด็จการควบคุมความคิดและพฤติกรรมของ

ประชาชนอย่างเข้มงวด และพอใจที่ทุกคนทำตามนโยบายโดยปราศจากความเห็นต่าง การโต้แย้ง และการเรียกร้องสิทธิอันพึงมี ทำให้ความเป็นอยู่ของชาวไอซ์แลนด์โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นล่างมีแต่ความลำเค็ญ ประชาชนทำงานกันอย่างหนักเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพ และกิจวัตรประจำวันก็เกิดขึ้นในแบบซ้ำซากน่าเบื่อหน่ายไม่ต่างจากเครื่องจักรที่มีการติดตั้งโปรแกรมสั่งงานไว้ตายตัว

ข้อมูลที่น่าสนใจของความขยันของชนชั้นล่างตะวันตกในวรรณกรรมแปลของออร์เวลล์ประกอบทั้งตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เช่น กรณีของชาวบัลแกเรีย ชาวรัสเซีย และชาวฝรั่งเศสที่อาศัยในย่านคนจนในกรุงปารีส หญิงชาวเยอรมันในประเทศอังกฤษ รวมถึงผู้ใช้แรงงานทั่วไปในโซเวียตรัสเซียที่แสดงผ่านสัญลักษณ์สรรพสัตว์ใน *แอนิมอล ฟาร์ม* ทั้งนี้ น่าสังเกตว่า ออร์เวลล์เพียงถ่ายทอดสภาพชีวิตของชนชั้นล่างในกรุงปารีสในสารคดีเรื่อง *ความจนกับคนจรในปารีส และลอนดอน* ตามความเป็นจริงที่เขาได้สัมผัสรับรู้มาด้วยตัวเอง ตรงข้ามกับกรณีการนำเสนอหญิงชาวเยอรมันใน *1984* และสรรพสัตว์ที่เป็นตัวแทนของผู้ใช้แรงงานใน *แอนิมอล ฟาร์ม* ซึ่งมีการสอดแทรกเจตนาในการต่อต้านรัฐเผด็จการ ตลอดจนทัศนคติของออร์เวลล์ในเรื่องที่การปกครองแบบเผด็จการเป็นตัวแปรสำคัญทำให้ผู้ใช้แรงงานตกอยู่ในสภาพลำบากและต้องทำงานอย่างหนักเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพ

2.1.2 ความมีน้ำใจและมิตรภาพ

ขณะเป็นคนล้างจานในกรุงปารีส ออร์เวลล์มีโอกาสพบปะกับชนชั้นล่างที่มาจากหลายประเทศ ทำให้สัมผัสได้ถึงมิตรภาพและน้ำใจที่คนกลุ่มนี้มีต่อกัน เขาเล่าว่า ในทุกๆ คืนวันเสาร์ ผู้ใช้แรงงานจะมารวมตัวกันที่ร้านเหล้าเล็กๆ แห่งหนึ่งในชั้นล่างของโรงแรมนกระจอกสามตัว โดยในกลุ่มชนชั้นล่างที่มารวมตัวกันมีทั้งผู้ชายและผู้หญิงซึ่งประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน น้ำใจที่กลุ่มชนชั้นล่างในกรุงปารีสมีต่อกันแสดงออกจากความสัมพันธ์ระหว่างฟูแร็กซ์ ช่างปูนจากมณฑลลีมูแซง กับมาตามเอฟ. เจ้าของโรงแรมนกระจอกสามตัวและผู้ใช้แรงงาน ฟูแร็กซ์เป็นคนความจำเสื่อมและมักเมาหัวราน้ำในคืนวันเสาร์ เขาชอบแสดงสุนทรพจน์และร้องเพลงชาติฝรั่งเศสท่ามกลางฝูงชน หากฟูแร็กซ์ได้ดื่มจนเมามาย เขาจะอยู่ในสภาพควบคุมตัวเองไม่ได้ บ้างนั่งร้องไห้ บ้างก็อาเจียนลงโต๊ะ หรือใช้จ่ายเงินที่หามาด้วยความยากลำบากตลอดสัปดาห์อย่างสุรุ่ยสุร่าย ดังนั้น มาตามเอฟ. จึงต้องทำหน้าที่ดูแลเขา เมื่อถึงช่วงห้าโมงเย็นของทุกๆ วันเสาร์ เธอจะกำชับทุกคนว่า “ช่วยกันจับตัวฟูแร็กซ์หน่อย ไม่งั้นเดี๋ยวผลาญเงินหมดตัวอีก” พอจับตัวไว้ได้ เธอก็จะแย่งเอาเงินไป เหลือไว้ให้เขาเพียงแค่พอดื่มเหล้าได้แก้วเดียว สัปดาห์หนึ่งเขาหลบได้สำเร็จ แล้วไปเมาถึงไม่ได้สติอยู่ที่ปลาส มงฌ์ จนโดนรถชนบาดเจ็บสาหัส” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 153)

แต่คาทาไลเนีย เป็นสารคดีบอกเล่าประสบการณ์ในครั้งที่ออร์เวลล์เข้าร่วมสงครามกลางเมืองสเปนช่วง ค.ศ. 1936-1937 สงครามเริ่มต้นจากเหตุการณ์ที่นายพลฟรังโกเข้ายึดอำนาจของรัฐบาลผสมสังคมนิยมแห่งสาธารณรัฐสเปน ออร์เวลล์ก็เช่นเดียวกับกลุ่มชนต่างๆ ในโลกเสรีที่สนับสนุนสาธารณรัฐสเปน ได้อาสาไปรบกับกองทัพฟรังโกซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากนาซีเยอรมันและฟาสซิสต์อิตาลี เขาเคยได้รับบาดเจ็บขณะต่อสู้ในแนวหน้า ดังข้อความว่า “ผมเข้าทรุดล้มลง หัวฟาดพื้นเสียงสนั่น แต่ผมไม่รู้สึกลับเจ็บ มันชาไปหมด รู้สึกเวียนศีรษะ ล้มปชัญญะบอกว่า เราบาดเจ็บมาก แต่ไม่ใช่เจ็บปวดตามความรู้สึกทั่วๆ ไป” การถูกยิงที่คอหอยทำให้ออร์เวลล์ไม่สามารถพูดอะไรได้ แต่ยังมีสติรับรู้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น “ทหารชาวอเมริกันที่กำลังฟังคำสั่งตกใจระงมมาที่ผม ‘พระเจ้าโดนคุณแล้ว’ คนเริ่มมุ่งเข้ามา เสียงอื้ออึงอลหม่าน ‘ยกขึ้นมา ไหน โคนตรงไหน ถอดเสื้อออกซิ’ ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2536, น. 223) จากนั้นทหารอาสา 4 นายก็ช่วยกันแบกเปลส่งออร์เวลล์ไปที่โรงพยาบาล เขาบรรยายความรู้สึกขณะนั้นว่า “นึกสงสัยว่าคนที่เหวี่ยงโคลโยยทรมาณแบกเปลอยู่บนบ่า อีกตั้งไม่ลืมนึกว่าจะถึงโรงพยาบาล เส้นทางก็ลำบากลำบาก ต้องทุลักทุเลเดินเหยียบหลุมบ่อ ข้างยังลื่นเสียด้วย ผมรู้ว่า เขาจะต้องเสียเหงื่อกันคนละหลายๆ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2536, น. 225)

ขณะเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล ทหารคอมมิวนิสต์เชื้อสายดัตช์คนหนึ่งได้ยื่นเรื่องที่ทหารอาสาชาวอังกฤษถูกยิง จึงพยายามหาหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษมาให้ออร์เวลล์อ่านแก้เหงา อาการบาดเจ็บทำให้ออร์เวลล์ไม่เอากินอาหารที่ทางโรงพยาบาลจัดเตรียมให้ เพียงต้องการบุหรี่เพราะเขาเป็นคนสูบบุหรี่จัด “ผมขอสูบบุหรี่แต่ตอนนี้เป็นเวลา

ที่ยาเส้นขาดแคลนมาก บุหรี่ก็หาไม่ได้” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2536, น. 226) โชคดีที่ทหารสเปน 2 คนซึ่งออร์เวลล์เคยพบในช่วงแรกๆ ของการไปอยู่แนวหน้า มาเยี่ยมเพื่อนที่โรงพยาบาลและจำเขาได้ ทั้งสองแสดงน้ำใจต่อออร์เวลล์ด้วยการมอบยาเส้นให้ซึ่งเป็นของหายากยิ่งในสมัยนั้น “เขาเป็นเด็กหนุ่มอายุราวๆ สิบแปดปี ยืนเก้งก้าง อยู่ข้างเตียงผม ท่าทางเหมือนพยายามนึกหาคำพูดหรือคิดหาวิธีแสดงว่า เขาเสียใจที่ผมได้รับบาดเจ็บ ทั้งสองคนหยิบยาเส้นจากกระเป๋ายื่นให้ผมแล้วรีบหนีไปก่อนที่จะทันได้ส่งคืน นี่แหละ คือ แบบฉบับของคนสเปน ผมมารู้ตอนหลังว่า ในเมืองนี้คุณไม่อาจซื้อยาเส้นได้เลยและสิ่งที่สองหนุ่มได้ให้แก่ผมนั้น คือ ปันส่วนประจำสัปดาห์ที่เขาได้รับ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2536, น. 227)

ส่วนใน *โลกของครูสาว* หลังต้องประสบกับความผิดหวังอย่างซ้ำซาก โดโรธีก็ตัดสินใจสมัครเป็นครูสอนในวิทยาลัยรัฐวัดซึ่งมีนักเรียนทั้งหมด 12 คน แต่อาชีพใหม่นี้ไม่ได้ทำให้โดโรธีรู้สึกสบายใจขึ้นเพราะนางครีวี่ ผู้จัดการโรงเรียนเป็นคนขี้เหนียว เจ้าเล่ห์ และชอบเอาเปรียบ นางครีวี่ทำบัญชีนักเรียนโดยแบ่งเป็น 3 ช่องไว้ชัดเจน ช่องแรกเป็นรายชื่อนักเรียนที่ผู้ปกครองจ่ายค่าเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอ ช่องที่สองเป็นกลุ่มที่ผู้ปกครองยอมจ่ายค่าเล่าเรียนแต่อาจช้ากว่าที่กำหนด ส่วนช่องที่สามเป็นกลุ่มที่ผู้ปกครองค้างจ่ายค่าเล่าเรียนไว้เป็นประจำ นางครีวี่ไม่เพียงบังคับให้โดโรธีจํารายชื่อนักเรียนในแต่ละช่อง แต่ยังสั่งให้เธอปฏิบัติต่อนักเรียนแต่ละกลุ่มตามที่นางต้องการด้วย แม้จะต้องสอนอย่างเหน็ดเหนื่อยตลอดภาคเช้า แต่โดโรธีก็ไม่ได้รับอนุญาตให้พักนอนเพราะนางครีวี่อยากให้เธอช่วยทำอาหารสำหรับกลุ่มนักเรียนที่บ้านอยู่ไกล ในการแบ่งอาหารกลางวัน นางครีวี่เลือกปฏิบัติโดยแบ่งส่วนที่อร่อยให้แก่เด็กนักเรียนที่ผู้ปกครองยอมเสียค่าเล่าเรียนตามกำหนด และหันชั้นที่มีแต่มันให้กลุ่มที่ผู้ปกครองเสียค่าเล่าเรียนระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนซึ่งผู้ปกครองยังค้างจ่ายค่าเล่าเรียนนั้น ต้องกินอาหารที่เตรียมมาจากบ้านต่างหาก ตั้งแต่ช่วงแรกของการทำงานที่ผู้สอน โดโรธีก็ตระหนักได้ว่า นักเรียนในวิทยาลัยรัฐวัดแทบจะไม่มีความรู้ใดๆ ทั้งทางประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะ และเลขคณิต สิ่งที่ได้กลุ่มนี้ได้ฝึกฝนเป็นประจำ คือ การคัดลายมือเพื่อนำไปวาดกับผู้ปกครอง โดโรธีจึงปรับวิธีสอนแบบใหม่ ตลอดจนใช้เงินส่วนตัวซื้อหนังสือและอุปกรณ์การเรียนมาเสริม นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากไร้และไม่กล้าแสดงออกเนื่องจากถูกนางครีวี่ขู่เป็นประจำ แต่เมื่อได้รับความรักความเอาใจใส่จากโดโรธี เด็กๆ ก็บังเกิดความซาบซึ้ง เริ่มตั้งใจเรียน และพยายามแสดงน้ำใจต่อครูคนใหม่ วันหนึ่งลอรา เพ็ธ เด็กหญิงผมสีน้ำตาลเข้มได้เป็นตัวแทนนักเรียนนำช่อดอกเบญจมาศมามอบแก่โดโรธี “จากพวกเราค่ะ” แสดงให้เห็นว่าลูกศิษย์เริ่มชอบเธอเข้าข้างแล้ว สำหรับค่าดอกไม้ช่อนี้ นักเรียนหญิงได้รวบรวมจากค่าขนมกันคนละนิดละหน่อย” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2518, น. 52)

ความมีน้ำใจของชนชั้นล่างตะวันตกในวรรณกรรมแปลของออร์เวลล์แสดงออกในรูปแบบที่หลากหลายสำหรับผู้ใช้งานในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ที่ต้องหาซื้อสินค้าด้วยความลำบาก ความมีน้ำใจประจักษ์จากที่ชนกลุ่มนี้เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ร่วมงานสังสรรค์กันในทุกๆ คืนวันเสาร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่มาตามเอฟ. เจ้าของโรงแรมนกรกระจอกสามตัวและผู้ใช้งานเข้ามาดูแลเรื่องการเงินให้แก่ฟูแร็กซ์ นอกจากนั้น ยังแสดงจากน้ำใจที่ทหารอาสาสมัครในสงครามกลางเมืองสเปนมีต่อออร์เวลล์ขณะได้รับบาดเจ็บและเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล กรณีเด็กนักเรียนใน *โลกของครูสาว* นั้น แม้จะมาจากครอบครัวที่ยากจนและไม่ได้รับการเอาใจใส่ แต่เด็กๆ ก็มีจิตสำนึก รู้สึกซาบซึ้งในความรักของครูคนใหม่ และพยายามแสดงน้ำใจต่อครูเท่าที่จะคิดหาช่องทางได้

2.2 ข้อจำกัดของชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก

หากเปรียบเทียบกับชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคม ชนชั้นล่างตะวันตกในวรรณกรรมแปลของออร์เวลล์ปรากฏข้อจำกัดมากกว่า โดยมีทั้งความเจ้าเล่ห์แสนกล ความไม่มีระเบียบวินัย การขาดวิสัยทัศน์ และความโอหัง

2.2.1 ความเจ้าเล่ห์

ออร์เวลล์มีเพื่อนสนิทชาวรัสเซียคนหนึ่งชื่อบอริส เขาเคยเป็นทหารในกองทัพรัสเซียสมัยอยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ หลังการปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 ซึ่งนำไปสู่การสถาปนาสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตในเวลาต่อมา บอริสเช่นเดียวกับชาวรัสเซียอีกจำนวนมากต้องลี้ภัยการเมืองในฝรั่งเศส เขาประกอบ

อาชีพบริการในโรงแรมช่วงหนึ่งก่อนจะตกงานและต้องใช้ชีวิตแบบคนจร บอริสเป็นคนช่างฝัน ชอบจินตนาการถึงอนาคตที่สดใสปราศจากอุปสรรค และมักมองทุกเรื่องว่า เป็นเรื่องง่ายๆ ครั้งหนึ่งบอริสได้รับข่าวที่สมาคมลับของพวกเขา บอลเชวิกในพรรคคอมมิวนิสต์รัสเซียกำลังเคลื่อนไหวอยู่ในกรุงปารีสและพยายามติดต่อกับชาวรัสเซียลี้ภัยเพื่อชักจูงให้เป็นบอลเชวิกด้วยกัน สมาชิกสมาคมส่วนใหญ่เป็นผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ในมอสโกและกำลังต้องการบทความเกี่ยวกับการเมืองอังกฤษจำนวนมาก บอริสจึงโน้มน้าวให้ออร์เวลล์ซึ่งเป็นชาวอังกฤษรับจ้างเขียนบทความให้กับสมาคม ออร์เวลล์ไม่ยอมทำงานชิ้นนี้เพราะการยุ่งเกี่ยวกับกลุ่มบอลเชวิกรัสเซียอาจทำให้เขาตกที่นั่งลำบาก และที่สำคัญ เขาไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองอังกฤษด้วย บอริสจึงเสนอทางออกที่สะท้อนความเจ้าเล่ห์ของเขาอย่างชัดเจนว่า “มีใครจะรู้เรื่องการเมือง? ง่ายจะตาย แกก็แค่ลอกบทความมาจากหนังสือพิมพ์อังกฤษก็พอแล้ว หนังสือพิมพ์เดลีเมลที่ปารีสไม่มีขายหรือไม่? ก็ลอกเอามาจากนั่นแหละ” ในที่สุดออร์เวลล์ก็ยอมจำนนเพราะมีเงินเหลืออยู่เพียง 18 ฟรังก์ ทั้งสองไปที่สำนักงานของสมาคมลับและผ่านการตรวจหลายชั้นก่อนจะเข้าสู่กระบวนการสัมภาษณ์ ตัวแทนสมาคมคนหนึ่งยังกล่าวตำหนิชายหนุ่มทั้งสองที่ทำงานประมาทเกินไป ดังข้อความว่า “ทุกคนที่มาที่นี่เอาห่อผ้าซักรมาด้วยทั้งนั้น ทำเหมือนกับว่า จะเอาผ้ามาซักข้างล่างไง คราวหน้าเอาห่อผ้าใดๆ มาด้วยนะ เราไม่ต้องการให้ตำรวจมาตามกลืนใจ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 79) หลังซักไต่ถามใหญ่ ตัวแทนสมาคมก็ตกลงจ้างออร์เวลล์เขียนบทความการเมืองอังกฤษแต่มีเงื่อนไขว่า เขาต้องจ่ายค่าสมัครสมาชิกเป็นเงินจำนวน 20 ฟรังก์ บอริสสัญญาว่า จะรับผิดชอบเงินส่วนนี้ให้โดยขอมัดจำ 5 ฟรังก์ไปก่อน ก่อนจะละจากกัน ตัวแทนสมาคมยังช่วยเสริมความมั่นใจแก่แกทั้งสองด้วยการเน้นย้ำถึงวิธีการหาความปลอดภัยว่า “จัน สหาย คุณจะได้รับการติดต่อจากเราทางไปรษณีย์ตั้งแต่วันแรกพรุ่งนี้เช้าหรือไม่ก็อาจจะเที่ยวสอง อัตราค่าจ้างเรา คือ บทความละ 150 ฟรังก์ คราวหน้าที่มาอย่าลืมเอาห่อผ้ามาซักด้วย โอ เรอัวร์ [ลาก่อน] สหาย” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 81) ออร์เวลล์ไม่ได้รับการติดต่อใดๆ จากสมาคมลับอีกเลยจนกระทั่งเวลาผ่านไป 10 วัน เขาและบอริสจึงไปที่สำนักงานด้วยความร้อนใจ ปรากฏว่า ชาวรัสเซียย้ายไปที่อื่นแล้วเนื่องจากมีปัญหาเรื่องค่าเช่า ออร์เวลล์สันนิษฐานว่า “พวกนี้ไม่ได้มีอะไรเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แต่ประการใด ผมว่า มันเป็นแค่พวกนักต้มตุ๋นธรรมดาที่อาศัยหลอกหากินกับพวกรัสเซียลี้ภัยด้วยการเรียกค่าสมัครสมาชิกสมาคมที่ไม่มีตัวตน” แม้จะเสียค่าเงิน 5 ฟรังก์ที่เป็นค่ามัดจำในการสมัครสมาชิก แต่เรื่องที่เกิดขึ้นก็ให้บทเรียนออร์เวลล์หลายอย่างโดยเฉพาะเล่ห์เหลี่ยมของชนชั้นล่างรัสเซียในกรุงปารีส “คนพวกนี้ฉลาดและแสดงได้สมบทบาทอย่างน่าชมเชย สำนักงานของมันเป็นเหมือนอย่างสำนักงานลับของพวกคอมมิวนิสต์น่าจะเป็นทุกอย่าง ส่วนลูกเล่นตรงที่ยั่วว่า ให้เอาห่อผ้าซักรมาด้วยนั้น นับว่าเด็ดดวงเข้าขั้นอัจฉริยะจริงๆ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 82)

ช่วงแรกๆ ของการอาศัยในกรุงปารีส ออร์เวลล์ต้องใช้ชีวิตอย่างยากแค้นเนื่องจากไม่มีงานทำ บอริสก็พยายามให้ความหวังเกี่ยวกับภักตาคารรัสเซียซึ่งเจ้าของเป็นเพื่อนของเขาเองและมีแผนจะเปิดกิจการในอีก 2 สัปดาห์ ต่อมาออร์เวลล์สมัครเป็นคนล้างจานในโรงแรมแห่งหนึ่งและผ่านการทดสอบงานในวันแรกไปอย่างเหนียวแน่น ครั้นหัวหน้าแผนกบุคคลเรียกมาทำสัญญารายเดือน เขาก็อธิบายข้อจำกัดของตนเองอย่างซื่อสัตย์ว่า “ผมจะได้ทำงานอื่นอยู่ในตอนนี้ จ้างผมทำงานสักแค่สองสัปดาห์ได้ไหมครับ” แต่ถึงตรงนี้หัวหน้าแผนกบุคคลยกไหล่และบอกว่า “โรงแรมจ้างคนเป็นรายเดือนเท่านั้น” เป็นอันว่า ผมคงเสียโอกาสได้ทำงานไปแล้ว” เมื่อบอริสทราบเรื่องก็ตำหนิออร์เวลล์ฐานที่ไม่รู้จักใช้เล่ห์เหลี่ยมเพื่อเอาตัวรอด และเสนอทางออกที่แสดงถึงความเจ้าเล่ห์ของเขาอีกเช่นเคยว่า “รีบกลับไปบอกหัวหน้าแผนกบุคคลเดี๋ยวนี้ว่า แกพร้อมจะทำงานเดือนหนึ่ง บอกเขาว่าแกทิ้งอีกงานไปแล้ว พอภักตาคารของเราเปิด แกก็ค่อยออกจากงาน” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 99)

หลังใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่กับชนชั้นล่างในกรุงปารีสช่วงระยะหนึ่ง ออร์เวลล์ก็ตัดสินใจกลับลอนดอนเนื่องจากมีเพื่อนแจ้งข่าวว่า สามารถหางานใหม่ให้ได้แล้ว ซึ่งเป็นงานดูแลคนปัญญาอ่อนแต่กำเนิดคนหนึ่ง แต่เมื่อออร์เวลล์เดินทางถึงลอนดอน เขาก็ได้รับคำตอบว่า “ผู้ว่าจ้างของคุณไปต่างประเทศเสียแล้ว ต้องทนรอหน่อยนะ แต่เขาจะกลับมาภายในเดือนหนึ่ง คุณคงพอรอได้จนถึงตอนนั้นนะครับ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 213) การไม่มีรายได้ทำให้ออร์เวลล์ต้องใช้ชีวิตแบบคนจรระหว่างรอรับงานใหม่ โดยเข้าพักในหอคนจรและเคลื่อนไหวไปตามเมืองต่างๆ

เนื่องจากหอคนจรอังกฤษอนุญาตให้เข้าพักได้ไม่เกินหนึ่งครั้งในรอบหนึ่งเดือน การร่วมเดินทางกับคนจรไปตามสถานที่ต่างๆ ทำให้ออร์เวลล์ตระหนักได้ว่า ชนชั้นล่างอังกฤษก็มีลักษณะเจ้าเล่ห์ไม่ต่างจากชนชั้นล่างในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โบโซเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ เขาเป็นจิตรกรข้างถนนที่มีรูปร่างอัปลักษณ์และมีไหวพริบในการขอเงินบริจาคจากคนดู เขาเล่าว่า “ถ้าเป็นวันแข่งเรือประเพณีและวันชิงถ้วยสมาคมฟุตบอล ฉันหาได้ถึงสี่ปอนด์เลย แต่ต้องรู้จักรีดนะ รู้ไหม ถ้ามันวันดูเฉยๆ นะไม่ได้เงินหรอก” หนึ่งในวิธีที่โบโซใช้ได้ผลเป็นประจำ คือ การชวนคนดูพูดคุยด้วย ทำให้พวกเขารู้สึก “ละอายใจถ้าไม่หยอดเงินให้เรา ดีที่สุด คือ ต้องคอยเปลี่ยนภาพไปเรื่อยๆ เพราะพอคนเขาเห็นเรากำลังเขียนภาพเขาจึงจะแฉะดู” จากประสบการณ์ของโบโซปรากฏว่า คนดูจำนวนมากพยายามหลีกเลี่ยงการบริจาค แต่เขาก็สามารถหาวิธีรับมือจนได้ “เราทำงานไปเพื่อให้คนมามุงดูแล้วผู้ช่วยก็ย่องมาทางข้างหลังคนดูแบบเนิบๆ จนคนไม่รู้ว่าเป็นผู้ช่วย แล้วทันใดก็ชักหมวกแก้ปอกออกมา ที่นี้คนก็โดนดักไว้ทั้งสองทาง เราไม่มีวันได้เงินจากพวกกรวยๆ หรุๆ ส่วนใหญ่ได้ก็แต่จากพวกกระจอกงอกร้อยชอมชอนนั้นแหละกับพวกคนต่างชาติ ฉันเคยได้ถึงหกเฟนนีจากไอร์แลนด์และไอ้มิด” ข้อความที่กล่าวมาสะท้อนแนวคิดของโบโซ 2 เรื่อง คือ คนจนมักจะเห็นใจคนจนด้วยกันมากกว่าคนรวย และชาวต่างชาติเป็นกลุ่มที่ใจกว้างกว่าชาวอังกฤษ โบโซยังพูดถึงเทคนิคในการเรียกร้องความสงสารจากคนดูอย่างน่าสนใจว่า “ต้องขอร้องเงินให้มิดชิด ยกเว้นที่อาจทิ้งไว้ในหมวกให้เห็นสักเฟนนีหนึ่ง คนเขาจะไม่ให้เงินเราถ้าเห็นว่า เราได้มาชิลล์หนึ่งหรือสองชิลล์แล้ว” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 272)

ลักษณะเจ้าเล่ห์ของชนชั้นล่างตะวันตกเป็นข้อสรุปมาจากตัวอย่างชาวรัสเซียและชาวอังกฤษที่ออร์เวลล์มี โอกาสสัมผัสมาด้วยตัวเอง กรณีของชาวรัสเซียในกรุงปารีสมีขึ้นใน 2 รูปแบบ คือ การตั้งสมาคมลับเพื่อเก็บค่าสมัครสมาชิกและการโกหกเพื่อเอาตัวรอดตามแบบฉบับของบอริส อย่างไรก็ตาม ความเจ้าเล่ห์ของบอริสได้แฝงซ่อน ความหวังดีที่เขามีต่อเพื่อนไว้ด้วย จากการมองว่า วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้ออร์เวลล์มีรายได้เลี้ยงชีพต่อไป สำหรับตัวอย่างชนชั้นล่างอังกฤษที่ออร์เวลล์นำเสนอในตอนนี้ ได้แก่ โบโซ จิตรกรข้างถนนที่มีวิธีเรียกร้องเงินบริจาคได้หลายวิธี และล้วนแสดงการมีไหวพริบและความเจ้าเล่ห์ของเขาในแบบที่ไม่มีใครเหมือน

2.2.2 ความไม่มีระเบียบวินัย

แม้จะสนิทกันและบอริสเป็นเพื่อนที่มีน้ำใจต่อออร์เวลล์ในยามยาก แต่ความไม่มีระเบียบวินัยของชาวรัสเซียคนนี้ก็ทำให้ออร์เวลล์ตกที่นั่งลำบากหลายครั้ง การทำงานล้างจานในโรงแรมย่อมเหน็ดเหนื่อยแต่อย่างน้อยที่สุดก็ช่วยให้ออร์เวลล์ไม่ต้องกังวลเรื่องอาหารการกิน หลังทำงานได้ห้าถึงหกสัปดาห์ บอริสบอกให้ออร์เวลล์ลาออกเพื่อไปทำงานในภัตตาคารรัสเซียที่เพื่อนของเขาเป็นเจ้าของ ออร์เวลล์เขียนถึงเรื่องนี้ว่า “ผมไม่อยากเสี่ยงออกจากงานที่แน่นอนและทำได้สบายอยู่แล้วที่โรงแรม กระนั้นผมก็สัญญากับบอริสเอาไว้แล้ว ผมจึงต้องไปลาออก เข้าวันต่อมาตอนเจ็ดโมงเช้า ผมไปที่โอแบร์ม เดอ เมฮัน ก๊อตตาร์ด ประตูปิดล็อกไว้ ผมเลยไปเที่ยวตามหาบอริสซึ่งแผ่นหนีย้ายจากที่พักไปเช่าห้องที่ถนนนัวร์ เดอ ลา ครัว นีแวร์ ผมไปพบว่า บอริสนอนหลับอยู่กับผู้หญิงที่เขาไปหิวมาเมื่อคืนก่อน ที่เขาบอกผมว่า เป็นคน ‘จิตใจดี’ ส่วนเรื่องภัตตาคารนั้น เขาว่า เตรียมไว้หมดแล้ว เหลือแต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ สองสามเรื่องที่ต้องดูแลจัดการให้เรียบร้อยก่อนเปิดกิจการ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2536, น. 167-168) ในความเป็นจริง ภัตตาคารยังไม่พร้อมที่จะเปิดให้บริการเนื่องจากเจ้าของขาดเงินลงทุน เมื่อออร์เวลล์ออกไปสำรวจด้วยตัวเอง เขาก็ต้องผิดหวังเพราะภัตตาคารอยู่ในสภาพ “ไม่ได้มีการตกแต่งเพิ่มเติมแต่อย่างใดเลยนับตั้งแต่ที่เรามาเยือนครั้งก่อน...ต้องปาฏิหาริย์เท่านั้นภัตตาคารจึงจะเปิดได้ในสัปดาห์และเท่าที่ดูสภาพแล้ว กิจการอาจฟุบไปก่อนเปิดเสียด้วยซ้ำ เห็นได้ชัดว่า เกิดอะไรขึ้น เจ้าของร้านขาดเงิน” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2536, น. 168)

การเข้าร่วมสงครามกลางเมืองสเปนในช่วง ค.ศ. 1936-1937 ได้ช่วยให้ออร์เวลล์เห็นถึงข้อจำกัดด้านระเบียบวินัยของชนชั้นล่างในประเทศสเปน ดังที่เขาเขียนไว้ในสารคดีเรื่อง แด่คาทาโลเนีย ว่า “อาสาสมัครส่วนใหญ่เป็นเด็กหนุ่มข้างถนนในบาร์เซโลนา อายุสิบหกหรือสิบเจ็ดปี ทุกคนเร่าร้อนด้วยพลังปฏิวัติ แต่ก็ไม่รู้แม้แต่ว่าความหมายของสิ่งที่เรียกว่า สงคราม แค่ว่าจะให้เขาจัดแถวก็ทำได้แสนยาก พวกเขาไม่รู้จักระเบียบวินัยกันเลย ถ้าไม่พอใจคำสั่งเขาก็ออกนอกแถว เกียกกับนายทหารอย่างเผด็จการ” ในฐานะทหารต่างชาติที่รู้วิธีใช้ปืนดีกว่าชาวสเปน ออร์เวลล์จึงได้ติด

ยศสิบโททันทีที่ไปถึงแนวหน้า มีหน้าที่บัญชาทหารยามจำนวน 12 คน แต่การบัญชากลุ่มชนที่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมมาก่อนย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย ออร์เวลล์ยอมรับว่า “พวกนี้แหละ คือ ตัวอันตราย ผมจำได้ว่า ไอ้หนุ่มคนหนึ่งช่วงระเบิดมือเข้าไปในหลุมไฟเพียงเพราะนึก ‘สนุก’ เท่านั้นเอง” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2536, น. 40)

ออร์เวลล์เคยกล่าวในเชิงขบขันว่า “พระเจ้าเท่านั้นที่ทรงทราบว่า ความไม่แน่นอนของชาวสเปนได้ช่วยชีวิตผมไว้แล้วกี่ครั้ง” ครั้งหนึ่งเขาออกลาดตระเวนในสภาพที่หมอกลงจัดและได้แจ้งเรื่องนี้ไว้กับผู้คุมยามล่วงหน้าแล้ว แต่จากลับเขาเหยียบพลาดล้มคว่ำลงบนพุ่มไม้ ยามตกใจตะโกนลั่นว่า “ฟาสซิสต์บุก” ทำให้มีการส่งยิงตามมาอีกยกใหญ่ ออร์เวลล์เขียนบรรยายความรู้สึกในขณะนั้นว่า “ผมรู้สึกสนุกเมื่อได้ยินหัวหน้ายามสั่งให้ยิงมาทางผมอย่างรวดเร็ว แน่ล่ะ ผมต้องนอนหมอบพื้น กระสุนปลิวข้ามหัวไป ผมรอดมาได้ ไม่มีอะไรสามารถทำให้คนสเปนโดยเฉพาะคนหนุ่มๆ เชื่อได้เลยว่า อาวุธปืนนั้นอันตราย” ความไม่มีระเบียบของทหารอาสาสเปนยังทำให้เกิดเหตุการณ์ชวนซ้ำอีกหลายครั้ง เป็นต้นว่า ระหว่างร่วมขบวนต่อต้านฟาสซิสต์ ออร์เวลล์พยายามบันทึกข้อมูลและถ่ายภาพเก็บไว้สำหรับเขียนหนังสือในภายหลัง ครั้งหนึ่งเขาขอถ่ายภาพทหารอาสาในท่าที่กำลังหันปากกระบอกปืนกลมาทางคนถ่าย “‘อย่ายิงนะ’ ผมพูดติดตลก มือปรับโฟกัสกล้องถ่ายรูปไปเรื่อยๆ ‘ไม่หรอก เราไม่ยิง’ แต่นาทีต่อมา ผมได้ยินเสียงก๊ากก้องนำกล่วกระสุนผ่านหน้าผมไปเป็นสาย เกือบจะถากแก้มผมเลยทีเดียว เขาทำโดยไม่ตั้งใจแต่ไอ้มือปืนกลชอบบอกชอบใจเห็นว่ามันเป็นตลกร้ายๆ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2536, น. 51)

เนื่องจากบอริสเป็นเพื่อนที่ออร์เวลล์สนิทที่สุดขณะใช้ชีวิตอยู่ในกรุงปารีสและเคยร่วมทุกข์ร่วมสุขมาด้วยกันหลายครั้ง เขาจึงเขียนถึงเพื่อนคนนี้เป็นประจำในฐานะตัวแทนของชนชั้นล่างชาวรัสเซีย ความไม่มีระเบียบวินัยของบอริสแสดงจากเรื่องที่เขายกให้ออร์เวลล์ลาออกจากงานทั้งที่ยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดตลาดการค้ารัสเซียอย่างชัดเจน รวมถึงเรื่องการผัดนัดบ่อยๆ ทำให้ออร์เวลล์ต้องตามหาเขาตามโรงแรมคนจนต่างๆ เมื่อมีงานต้องปรึกษาขณะที่ความไม่มีระเบียบวินัยของทหารอาสาสมัครในสงครามกลางเมืองสเปนมีขึ้นในลักษณะของการทำงานตามอำเภอใจและไม่ตระหนักถึงอันตรายของอาวุธและสงคราม ซึ่งสืบเนื่องจากที่อาสาสมัครกลุ่มนี้อายุยังน้อย ขาดประสบการณ์ในการสู้รบและในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ที่สำคัญ คือ ไม่เคยได้ผ่านการฝึกอบรมใดๆ เกี่ยวกับการสู้รบหรือสงคราม

2.2.3 การขาดวิสัยทัศน์

เมื่อมองโดยภาพรวม การขาดวิสัยทัศน์ของชนชั้นล่างในกรุงปารีสแสดงออกจากที่พวกเขาหมกมุ่นอยู่กับปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่มีเวลาขบคิดถึงปัญหาในสังคมร่วมสมัย ตลอดจนการหาช่องทางพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น ออร์เวลล์นำเสนอประเด็นนี้จากตัวอย่างขององรีซึ่งเป็นคนล้างท่อ องรีเคยเป็นคนขับรถรายได้ดีก่อนจะตกหลุมรักผู้หญิงคนหนึ่ง “ครั้งเจ้าหล่อนไม่รับรัก เขาจึงเตะเข้าให้ด้วยความโมโห พอโดนเตะหญิงคนนั้นก็กลับหลงรักองรีสุดหัวใจ” หลังครองคู่กันระยะหนึ่งและใช้เงินหนึ่งพันฟรังก์ที่องรีหามาด้วยความยากลำบากจนหมดเกลี้ยง ฝ่ายหญิงก็นอกใจทำให้องรีโมโหใช้มีดแทงเธอที่ต้นแขนและต้องติดคุกเป็นเวลาหกเดือนที่น่าสังเกตุ คือ “พอโดนแทง สาวเจ้ากลับหลงรักองรียิ่งกว่าเดิม ทั้งสองคืนดีกันและตกลงกันว่า พอออกจากคุกองรีควรจะซื้อรถแท็กซี่แล้วจะได้แต่งงานสร้างครอบครัวกันเสียที แต่ปากซ์ต่อมาแม่เจ้าประคองกันอีกใจอีก พอองรีออกจากคุกมาเธอก็ตั้งท้องแล้ว องรีไม่ได้ไปแทงซ้ำ เขาถอนเงินที่เก็บสะสมไว้ทั้งหมดมาใช้กินดื่มสำมะเลเทเมาจนในที่สุดต้องไปนอนในคุกอีกเดือน หลังจากนั้นก็ไปทำงานล้างท่อ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 13) ข้อความที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นวงจรชีวิตของชนชั้นล่างในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ที่หมกมุ่นอยู่กับเรื่องรักๆ ใคร่ๆ จนไม่อาจสร้างเนื้อสร้างตัวหรือปรับเปลี่ยนสถานะของตนเองให้ดีขึ้นทั้งที่เป็นคนมีฝีมือและมีโอกาส

กรณีของโบโซก็มีความน่าสนใจไม่น้อย เขาไม่มีสมบัติใดๆ ติดตัวนอกจากเสื้อผ้าที่สวมอยู่ วัสดุเขียนภาพ และหนังสืออีกสองสามเล่ม ที่ร้ายแรงกว่านั้น คือ สุขภาพของเขาทรุดโทรมลงเรื่อยๆ จากการทำงานหนัก “ข้าช่วงหนึ่งที่เสียก็มีอาการแสบเรื่อยๆ และคงจะต้องตัดออกไปในที่สุด ส่วนเขานั้นเนื่องจากต้องคุกกะกับพื้นอยู่เสมอจึงมีหนังหนาราวพื้นรองเท้า เห็นได้ชัดว่า เขาไม่มีอนาคตอื่นอีกนอกจากการเป็นขอทานและความตายในบ้านแรงงาน”

อย่างไรก็ตาม สถานภาพดังกล่าวไม่อาจทำให้โบโซ่กังวลใจหรือต้องคิดหาช่องทางทำให้ชีวิตดีขึ้น เขายึดอยู่กับหลักคิดแบบเข้าข้างตัวเองว่า “การเป็นขอทานไม่ใช่ความผิดของเขาและเขาไม่ยอมรู้สึกละอายใจว่า ทำผิดแต่อย่างใดในเรื่องนี้ ไม่ยอมให้เรื่องนี้รบกวนจิตใจให้ทุกชั่วอน เขาเป็นศัตรูของสังคมและพร้อมจะประกอบอาชญากรรมหากสบโอกาสเหมาะ” การขาดวิสัยทัศน์ยังแสดงจากพฤติกรรมของโบโซ่ที่ใช้เงินอย่างสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบ ตลอดจนการเป็นปฏิปักษ์กับสังคมในทำนองว่า สังคมติดหนี้คนยากจนอย่างเขา (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 275)

ในกลุ่มคนจรที่ออร์เวลล์ไปคลุกคลีด้วยยังมีอีกหลายตัวอย่างเกี่ยวกับการขาดวิสัยทัศน์ในลักษณะที่คนกลุ่มนี้เห็นแก่ประโยชน์เล็กๆ น้อยๆ และไม่สามารถวางแผนอนาคตได้ ออร์เวลล์เล่าถึงคนจรอายุ 70 ปีคนหนึ่งซึ่งทุกคนตั้งฉายาว่า “ปู่” เขาพอใจหาเลี้ยงชีพด้วยการเก็บก้นบูหรือรวบรวมยาสูบไปขายในราคาออนซ์ละ 3 เพนนี หรือเพื่อนของโบโซ่คนหนึ่งเป็นนักเขียนจดหมายขอเงิน เขามักจะเขียนจดหมายออกอ้อนขอเงินช่วยงานศพภรรยา กับองค์กรการกุศลต่างๆ เมื่อได้เงินสมประสงค์แล้ว ก็นำไปซื้อขนมปังก้อนใหญ่และมาร์เจอรินมากินจนพุงกาง ออร์เวลล์พูดถึงกรณีนี้ว่า “เป็นคนจิตทรมานเหมือนหมาไฮยีน่า” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 282)

ออร์เวลล์ยอมรับว่า การขาดวิสัยทัศน์ไม่ใช่ลักษณะที่ติดตัวคนชั้นล่างมาแต่กำเนิด แต่เกิดจากสภาพชีวิตที่ยากไร้ การต้องทำงานหนัก และไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร ทั้งหมดนี้ส่งผลให้ชนชั้นล่างมองเห็นแต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวัน และผลที่เกิดตามมา คือ นอกจากจะไม่สามารถคิดหาช่องทางทำให้ชีวิตดีขึ้น ตลอดจนร่วมพลังกันต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ แล้ว ชนชั้นล่างยังอยู่ในสภาพถูกกดขี่และตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองให้แก่ชนชั้นผู้นำด้วย ในนวนิยายเรื่อง *แอนิมอล ฟาร์ม* สรรพสัตว์ในฟาร์มแทบจะถูกล้างสมองโดยผู้นำชุดใหม่ที่เป็นสุกรล้วน หลังโนเบิลและสโนว์บอลกลายเป็นศัตรูกันเพราะไม่อาจลงรอยเรื่องแนวคิดและผลประโยชน์ สรรพสัตว์ก็อยู่ในสภาพสับสนและไม่สามารถตัดสินใจด้วยตัวเองว่า ใครเป็นฝ่ายถูก “สัตว์ฟงโนเบิลยืนพูดแล้วก็ฟงสโนว์บอลพูด แต่ไม่อาจตัดสินใจได้ว่า ฝ่ายใดพูดถูก ที่จริงแล้วพวกสัตว์มีกรู้สึกว่า ตนเห็นด้วยกับตัวที่กำลังพูดอยู่ในขณะนั้นเสมอ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2565, น. 64) ทันทันโนเบิลกำจัดสโนว์บอลสำเร็จและขึ้นมาอำนาจสูงสุดในฟาร์ม ก็รีบสั่งให้ลูกน้องทำการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อลบล้างอิทธิพลของสโนว์บอล ที่น่าสังเกต คือ สรรพสัตว์คล้อยตามด้วยความเต็มใจทั้งที่ก่อนหน้านี้ไม่นาน ทั้งหมดเคยต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับสโนว์บอลในศึกขับไล่มนุษย์

ออร์เวลล์แสดงความเห็นในนวนิยายเรื่อง 1984 ว่า การต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคมมีมูลเหตุมาจากความแตกต่างและการไม่อาจปรองดองในจุดมุ่งหมายของกลุ่มคน 3 ประเภท เป้าหมายหลักของชนชั้นสูง คือ การคงอยู่ในที่เดิมตลอดไป ขณะที่ชนชั้นกลางมุ่งมาดปรารถนาจะสลับที่กับชนชั้นสูง ส่วนชนชั้นล่างก็ใฝ่ฝันเรื่องการลบล้างความแตกต่างทั้งมวลและสร้างสังคมที่ทุกคนเสมอกันหมด อย่างไรก็ตาม เมื่อมองโดยภาพรวม เป้าหมายของชนชั้นล่างมีความไม่ต่อเนื่องและเลื่อนลอยที่สุด “เนื่องจากเป็นลักษณะนิรันดร์ของชนชั้นต่ำที่ถูกกดขี่จากงานหนักหนาสาหัสจนไม่อาจคำนึงถึงสิ่งนอกเหนือจากชีวิตประจำวันได้ ยกเว้นนานๆ ครั้ง” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 231) การต่อสู้ระหว่างชนชั้นในประวัติศาสตร์จึงมีแนวทางหลักเดียวกัน คือ เมื่อชนชั้นสูงอยู่ในอำนาจได้ระยะหนึ่งก็เริ่มเสียความเชื่อมั่นในตัวเองและขาดประสิทธิภาพในการปกครอง จากนั้นถูกชนชั้นกลางที่แสวงหาเป็นลูกขึ้นต่อสู้เพื่ออิสรภาพและความยุติธรรม ทำให้ได้ชนชั้นล่างมาเป็นพวกจำนวนมากเพื่อโค่นล้มชนชั้นสูง แต่ทันทีที่บรรลุจุดประสงค์ ชนชั้นกลางก็ปรับเปลี่ยนสภาพมาเป็นชนชั้นสูงและผลักให้ชนชั้นล่างให้กลับสู่ความเป็นทาสเหมือนเดิม ออร์เวลล์มองว่าข้อจำกัดด้านวิสัยทัศน์นี้เองทำให้ชนชั้นล่างไม่เคยประสบความสำเร็จในการบรรลุจุดประสงค์ของตนเองแม้เพียงชั่วคราว

ออร์เวลล์ได้นำเสนอลักษณะการขาดวิสัยทัศน์ของชนชั้นล่างตะวันตกจากกรณีขององรี คนล้างท่อในกรุงปารีสที่มีความสามารถและมีโอกาสหารายได้เลี้ยงชีพในแบบที่ไม่ต้องลำบากนัก แต่องรีก็หมกมุ่นอยู่กับเรื่องความรัก การแก้แค้น และการประชดสังคมไปเรื่อยๆ จนท้ายที่สุดชีวิตมีแต่ความลุ่มหลง ขณะที่ตัวอย่างการขาดวิสัยทัศน์ของคนจรในกรุงลอนดอนมีความหลากหลายกว่า เช่น เรื่องที่โบโซ่ไม่เคยวางแผนชีวิตในอนาคตถึงแม้เขาจะมีโอกาสกลายเป็นขอทานและจบชีวิตอยู่ในบ้านแรงงาน หรือคนจรจำนวนมากพอใจกับช่องทางการเลี้ยงชีพแบบง่ายๆ อย่าง

การเก็บกันบูหรืรวบรวมยาสูบไปขาย หรือการขอเงินจากองค์กรกุศลเพื่อเอาชีวิตรอดไปวันๆ ที่ออร์เวลล์กังวลเหนือสิ่งอื่นใด คือ การขาดวิสัยทัศน์ทำให้ชนชั้นล่างไม่มีความคิดเป็นของตนเองและอาจกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองให้แก่ชนชั้นกลางและกลุ่มผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ

2.2.4 ความโอหัง

ประสบการณ์จากการทำงานโรงแรมทำให้ออร์เวลล์ตระหนักได้ว่า ในกลุ่มคนทำงานโรงแรมก็มีการแบ่งชนชั้น เขาพูดถึงเหตุการณ์ในวันที่สามของการทำงานล้างจานว่า หัวหน้าแผนกบุคคลได้เรียกพบและตำหนิเรื่องการไ้หนดของเขอย่างรุนแรง ภายหลังบอริสจึงอธิบายธรรมเนียมการไ้หนดของพ่อครัว ตลอดจนการแบ่งชนชั้นระหว่างบริการ พ่อครัว และคนล้างจานให้ฟังอย่างละเอียดว่า “บริการในโรงแรมชั้นดีย่อมไม่ไ้หนด ดังนั้น เพื่อเป็นการแสดงอำนาจเหนือพวกคนล้างจาน พวกนี้จึงตั้งกฎว่า คนล้างจานก็ห้ามไ้หนดเหมือนกัน ส่วนพวกพ่อครัวนั้นไ้หนดเพื่อแสดงความเหยียดหยันพวกบริการ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 119-120) ออร์เวลล์ให้ความรู้เพิ่มเติมว่า พ่อครัวเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเป็น “คนงาน” มากที่สุดและเป็น “ข้า” น้อยที่สุดในโรงแรม แม้จะหาเงินได้ไม่เท่าบริการ แต่งานของพ่อครัวมีศักดิ์ศรีและมั่นคงกว่า พ่อครัวยังรู้สึกภาคภูมิใจที่ตนเองไม่ใช่ผู้รับใช้แต่เป็นคนงานที่มีฝีมือ ยิ่งกว่านั้นการที่พ่อครัวเป็นพนักงานแต่บริการไม่ได้เป็นก็ทำให้คนกลุ่มนี้เพิ่มความมโหฬารและมองว่า ตนเหนือชั้นกว่าบริการ (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 131)

นอกจากกรณีพ่อครัวในโรงแรมแล้ว ออร์เวลล์ยังได้ยกตัวอย่างที่สะท้อนความโอหังของบริการ ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับความสุภาพเรียบร้อยขณะคนกลุ่มนี้ออกไปบริการแขก ออร์เวลล์เคยประสบเหตุการณ์ผู้ช่วยหัวหน้าบริการชาวอิตาเลียนที่อารมณ์ฉุนเฉียวคนหนึ่ง หยดอยู่หน้าประตูห้องอาหารแล้วแสดงอำนาจต่อบริการฝึกงานที่ทำขวดเหล้าองุ่นแตก เขาขู่ว่าปั้นเหนื่อหัวและตะคอกใส่บริการฝึกงานว่า “ดูว์ เมอ เฟ- [ไอ้เดแม็ง] อย่างนี้เรียกตัวเองว่าบริการอะไร ไอ้เหี้ย? หน้าอย่างมึงอะไรจะเป็นบริการ? อย่างมึงแค่ผู้พ่นช่องที่แม่มึงทำงานยังไม่ได้เลย มาเจอโร! [ไอ้แมงดาเหี้ย!]” ความโกรธทำให้ผู้ช่วยหัวหน้าบริการกล่าวคำพรสวาทต่อไปไม่ไหว จึงหันมาแสดงพฤติกรรมอันต่ำทรามแทน ดังข้อความว่า “ขณะที่เปิดประตูก็ผายลมออกมาดังลั่น อันเป็นวิธีสบประมาทที่คนอิตาเลียนชอบทำ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 115)

เมื่อตัดภาพมาที่ชนชั้นล่างอังกฤษ ปรากฏว่า คนกลุ่มนี้ก็มีลักษณะโอหังไม่แพ้ผู้ใช้แรงงานในกรุงปารีส ออร์เวลล์ยกตัวอย่างกรณีของโบโซว่า เขาพยายามเลี่ยงการกุศลทางศาสนาเพราะคนจรรตอร่วมร้องเพลงสวดก่อนจะได้รับแจกขนมปัง ไม่เพียงเท่านั้น “โบโซถือศักดิ์ศรีอีกหลายเรื่อง ยกตัวอย่าง เช่น เขาคุยโวว่า เขาไม่เคยเก็บกันบูหรืเลยในชีวิต แม้ยามที่อยากสุบยาแทบตาย เขาก็ถือว่า ตนเองเหนือชั้นกว่าพวกยาจากทั่วไประซึ่งเขากล่าวว่า เป็นพวกน่าสมเพชที่ไม่รู้จักแม้แต่จะทำตัวองเอง” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 276) โดยปกติของคนจรรอังกฤษจะแจกบัตรอาหารเพื่อให้คนจรรไปแลกอาหารในร้านที่ถูกกำหนดไว้ตายตัว ครั้งหนึ่งออร์เวลล์ได้รับบัตรอาหารมีค่า 6 เพนนี ซึ่งระบุให้เข้ารับบริการที่ร้านกาแฟในลิเวอร์พูล อย่างไรก็ตาม เมื่อบริการหญิงทราบว่ กลุ่มของออร์เวลล์เป็นคนจรรจัดก็พลันมีอาการดุ๊กและให้บริการในแบบที่ไม่เต็มใจ (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 246)

ต่อมาเมื่อกลุ่มของออร์เวลล์เดินทางถึงเมืองโลเวอร์ บินฟิลด์ และลงนอนแผ่หลากับพื้นหญ้าเพื่อรองจนว่ หอคจรรจะเปิด เขาก็ประสบเหตุการณ์ที่สะท้อนความโอหังของชนชั้นล่างอีกครั้ง ในกลุ่มคนจรรที่มารวมตัวกันมีหญิงอายุ 60 ปีคนหนึ่ง “เป็นคนร่างท้วม ดูโหมม สกปรกมาก สวมชุดกระโปรงดำขาลากยาว วางท่าเย่อหยิ่ง หากใครไปนั่งใกล้ แม้จะทำมูกฟุดฟิดแล้วกระเถิบห่างออกไป” คนจรรชายคนหนึ่งร้องทักขึ้นมว่ “จะไปไหนจ๊ะ เธอ?” ฝ่ายหญิงก็ทำมูกฟุดฟิดแล้วเมินทอดตาไปไกลๆ ชายคนจรรนิกสนุกจึงเข้าหาเยื่อว่า “เฮานว่ เธอจว่...อย่าหน้าบูดลิ เราพวกเดียวกันนะ ลงเรือลำเดียวกันทั้งนั้น” หญิงคนจรรกล่าวเสียงขุ่นที่แสดงความไม่พอใจว่ “ชอบใจเต็มที...ไ้ฉนั้นอยากคบหากับพวกจรรจัดเมื่อไรแล้วจะบอก” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2560, น. 324) ออร์เวลล์ยอมรับว่ ความมโหฬารของหญิงคนจรรที่มองว่ ตัวเองอยู่เหนือชั้นกว่าคนจรรจัดทั่วไประนั้น ทำให้เขารู้สึกขบขันอย่างยิ่ง

ลักษณะโอหังของชนชั้นล่างตะวันตกในวรรณกรรมแปลของออร์เวลล์เป็นข้อสรุปจากตัวอย่างเกี่ยวกับการวางอำนาจของพ่อครัวและบริกรในกรุงปารีส กรณีของโบโซ่ จิตรกรข้างถนนชาวอังกฤษซึ่งแม้จะหาเช้ากินค่ำด้วยความลำบากและต้องใช้เล่ห์เหลี่ยมสารพัดในการรีดเงินจากคนดู แต่ขณะเดียวกันเขาก็ยึดติดอยู่กับศักดิ์ศรีลุ่มๆ แล้งๆ เช่นเดียวกับหญิงคนจรวยชราที่ออร์เวลล์พบในเมืองโลเวอร์ บินฟีลด์ ที่มองว่า ตัวเองสูงส่งกว่าคนจรจัดทั่วไป

การเปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัดระหว่างชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมกับชนชั้นล่างในประเทศตะวันตกอาจทำได้เพียงในภาพกว้างๆ เนื่องจากออร์เวลล์ได้สัมผัสกับชนชั้นล่างในประเทศพม่าในช่วงเวลาจำกัด คือ 5 ปีที่เขาไปเป็นตำรวจจักรวรรดิ ขณะที่ชนชั้นล่างในประเทศตะวันตกนั้น ออร์เวลล์ได้คลุกคลีอยู่ด้วยแทบจะตลอดชีวิตของเขา ทำให้ขอบเขตด้านประชากรมีความหลากหลายมากกว่า กล่าวคือ มีทั้งชาวอังกฤษ ชาวฝรั่งเศส ชาวสเปน และทหารอาสาจากประเทศอื่นๆ ในสงครามกลางเมืองสเปน อย่างไรก็ตาม แม้จะอยู่ในบริบทที่แตกต่างกันแต่ชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมและชนชั้นล่างในประเทศตะวันตกก็มีลักษณะคล้ายกันหลายอย่าง ได้แก่ ความมีน้ำใจและมิตรภาพ ความเจ้าเล่ห์ และการขาดวิสัยทัศน์ นอกจากนี้ การได้ใช้ชีวิตแบบคลุกคลีกับชนชั้นล่างตะวันตกในช่วงเวลานานทำให้ออร์เวลล์แลเห็นลักษณะอีกหลายอย่างของคนกลุ่มนี้ ซึ่งเขาไม่ได้พูดถึงในส่วนหนึ่งของชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมประกอบด้วย ความขยัน ความไม่มีระเบียบวินัย และความโอหัง

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมกับชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก แม้จะเป็นชนชั้นล่างเหมือนกันแต่กลับอยู่ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ความเป็นชนชั้นล่างของกลุ่มต่างๆ ในประเทศพม่าจึงต้องพิจารณาในแง่ที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชาวพื้นเมือง ได้แก่ ชาวพม่า ชาวอินเดีย และชาวจีนอพยพ กับผู้ปกครองชาวอังกฤษ นโยบายสำคัญในการเป็นชนชั้นล่างของชาวพื้นเมืองจึงมีอคติทางชาติพันธุ์และอคติทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอย่างปฏิเสธไม่ได้ ทำให้เกิดการต่อสู้ต่อรองและโต้กลับในมิติที่มีความแตกต่างและซับซ้อนกว่าการเป็นชนชั้นล่างในสังคมตะวันตก ชาวพื้นเมืองในประเทศพม่าไม่ได้เป็นชนชั้นล่างเพราะความยากจนทางรายได้เพียงอย่างเดียว แต่ยังมาจากสภาพที่เป็นประชากรในอาณานิคมของอังกฤษ เงื่อนไขข้อนี้แตกต่างอย่างยิ่งจากการเป็นชนชั้นล่างในประเทศตะวันตก ดังนั้น มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างในเมืองอาณานิคมจึงไม่สามารถวิเคราะห์จากการกระทำและคำพูดที่ชนกลุ่มนี้แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาเพียงมิติเดียวได้ กิริยาวาจาของชนชั้นล่างในประเทศพม่าตั้งอยู่บนเงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่อยู่ใต้การปกครองกับผู้ปกครอง จึงต้องมีความเคารพบนอบและพินอบพิเทาต่อเจ้านายในฐานะผู้ซึ่งเป็นชีวิตและให้เหตุผลให้โทษแก่ตนเองได้โดยตรง ในขณะที่การปฏิสัมพันธ์ของชนชั้นล่างในฝรั่งเศส อังกฤษ และสเปน เป็นการแสดงออกระหว่างผู้ที่อยู่ในระดับเดียวกัน คือ เป็นคนจร เป็นคนหาเช้ากินค่ำ และเป็นชาวตะวันตกเหมือนกัน

มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างของออร์เวลล์มีพลวัตอย่างต่อเนื่อง เขายอมรับว่า แม้จะมีใจโน้มเอียงไปหาชนชั้นล่างมาตั้งแต่อายุน้อย แต่ความรู้ความเข้าใจของเขาเกี่ยวกับชนกลุ่มนี้ในเบื้องต้นจะหนักไปทางทฤษฎี อย่างไรก็ตาม ชีวิตที่ผาดโผนจากการเป็นตำรวจจักรวรรดิในพม่า การใช้ชีวิตอย่างคนจรในปารีสและลอนดอน การต่อสู้กับกำลังฟาสซิสต์ในสงครามกลางเมืองสเปน และการเป็นนักข่าวที่ต้องเดินทางตามสถานที่ต่างๆ ทำให้มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างของออร์เวลล์เปลี่ยนไปจากเดิม เขาไม่ได้มองชนชั้นล่างในฐานะชนชั้นในอุดมคติตามที่ฝ่ายซ้ายโฆษณาชวนเชื่อ แต่ก็ไม่รู้สึกรังเกียจสำเนียงภาษาและสันดานอันหยาบคายของคนกลุ่มนี้เหมือนในอดีต การได้คลุกคลีกับคนยากไร้จำนวนมากทำให้ออร์เวลล์เห็นใจสภาพความเป็นอยู่ของชนชั้นล่าง เกิดความสงสารในฐานะกลุ่มเปราะบางและถูกเอาเปรียบ แม้ออร์เวลล์จะชื่นชมคุณลักษณะหลายอย่างของชนชั้นล่าง เช่น ความมีน้ำใจและความขยัน ฯลฯ แต่เขาก็ไม่ปฏิเสธเรื่องที่ชนชั้นล่างมีข้อจำกัดอย่างความเจ้าเล่ห์ การขาดวิสัยทัศน์ การไม่มีระเบียบวินัย และความโอหัง

สิ่งที่ออร์เวลล์เชื่อมั่นและถือเป็นคุณูปการของเขาต่อผู้ยากไร้ คือ การมองว่า ข้อจำกัดดังกล่าวมีทางแก้ไขได้ถ้าหากชนกลุ่มนี้ได้รับการศึกษา ความเอาใจใส่ และการส่งเสริมเพียงพอ

การที่ออร์เวลล์มีชีวิตในช่วงที่สถานการณ์การเมืองโลกมีแต่ความพลิกผัน อันสืบเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (ค.ศ. 1914-1918) สงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ. 1939-1945) การขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่นำโดยโซเวียตรัสเซีย ตลอดจนบทบาทของชนชั้นล่างในฐานะเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกมากที่สุดในสังคม ทำให้เขามีโอกาสพิจารณาชนชั้นล่างทั้งจากมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญที่ออร์เวลล์พยายามนำเสนอผ่านผลงานของเขา คือ ชนชั้นล่างไม่ว่าจะอยู่ในระบอบใดก็ล้วนเป็นกลุ่มที่ถูกเอาเปรียบและถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองให้แก่ชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง โดยเฉพาะชนชั้นกลางระดับบนที่ปรารถนาจะขึ้นมาสลับตำแหน่งกับชนชั้นสูง แนวคิดดังกล่าวส่งผลให้วรรณกรรมของเขาหลายเรื่องต้องเผชิญกับชะตากรรมที่ลำบาก เช่น นวนิยายเรื่อง *1984* กลายเป็นหนังสือต้องห้ามในโซเวียตรัสเซียและอีกหลายประเทศทั่วโลก ขณะที่การเผยแพร่ นวนิยายเรื่อง *แอนิมอล ฟาร์ม* ก็มีอุปสรรครอบด้าน ออร์เวลล์เขียนนวนิยายเรื่องนี้เสร็จใน ค.ศ. 1944 แต่ไม่สามารถจัดพิมพ์ในประเทศอังกฤษได้ สำนักพิมพ์ทุกแห่งที่เขาส่งต้นฉบับไปให้ได้ให้คำตอบในทำนองเดียวกันว่า *แอนิมอล ฟาร์ม* โจมตีระบอบของโซเวียตรัสเซียโจ่งแจ้งเกินไป ซึ่งไม่เหมาะที่จะเผยแพร่เพราะขณะนั้นโซเวียตรัสเซียเป็นพันธมิตรสำคัญในสงครามโลกครั้งที่สอง จนกระทั่ง ค.ศ. 1945 สำนักพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาได้ตกลงตีพิมพ์เรื่องนี้และทำให้ออร์เวลล์กลายเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงโด่งดังระดับโลก สำหรับอิทธิพลที่ออร์เวลล์มีต่อวงการวรรณกรรมของไทยนั้น มีขึ้นหลังจากที่เขาเสียชีวิตแล้วประมาณสองทศวรรษ รัศมี เผ่าเหลืองทอง และอานวยชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์ กล่าวในส่วน “คำนำผู้แปล” ของนวนิยายเรื่อง *1984* ว่า ทั้งสองตัดสินใจแปลเรื่องนี้แม้จะมีคนคัดค้านหลายคนเพราะเห็นว่า เนื้อหาสอดคล้องอย่างเหมาะสมกับบริบททางการเมืองของไทยในช่วง พ.ศ. 2520 (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 13)

หากจะเปรียบเทียบ ผลงานของออร์เวลล์เข้ามาับบทบาทต่อวงการวรรณกรรมไทยหลังลัทธิมาร์กซ์นานพอสมควร มุมมองเกี่ยวกับระบบชนชั้นของมาร์กซ์มีอิทธิพลต่อทัศนะทางการเมืองของปัญญาชนไทยตั้งแต่ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักวิชาการที่แสดงจุดยืนในการต่อต้านชนชั้นสูงและอยู่เคียงข้างชนชั้นล่างในสมัยนั้น ได้แก่ จิตร ภูมิศักดิ์ จากผลงานที่มีชื่อเสียงของเขาย่างเรื่อง *โฉมหน้าศักดินาไทย* (2543) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากชนชั้นนายทุนของไทยในสมัยดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นชาวจีนอพยพและเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในฐานะผู้อาศัย ส่งผลให้ชนกลุ่มนี้มีความสนใจไปที่ประเด็นเศรษฐกิจมากกว่าการเมืองหรือความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Vichit-vadakan, 1979, pp. 8-10) ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคมไทยจากมุมมองของ จิตร ภูมิศักดิ์ จึงถูกนำเสนอในลักษณะที่ชนชั้นศักดินาเป็นฝ่ายขูดรีดและเอาเปรียบผู้ยากไร้ แทนที่จะเป็นชนชั้นนายทุนกับผู้ใช้แรงงานตามมุมมองของมาร์กซ์ การนำเสนอความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยดังที่กล่าวมาทำให้ จิตร ภูมิศักดิ์ ถูกต่อต้านอย่างหนัก โดย *โฉมหน้าศักดินาไทย* กลายเป็นหนังสือต้องห้ามและตัวเขาเองก็ติดคุกด้วยข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกันนักวิชาการที่เป็นกลุ่มอนุรักษนิยมอย่าง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็พยายามใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการต่อต้านมุมมองของ จิตร ภูมิศักดิ์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มองว่า สังคมไทยดำรงอยู่ได้ด้วยระบบอุปถัมภ์ แม้จะมีการแบ่งชนชั้นระหว่างเจ้านายที่เป็นเชื้อพระวงศ์กับสามัญชน แต่พระมหากษัตริย์ไทยทรงรักประชาชนดุจดั่งลูกหลาน ไม่ได้เป็นเจ้าที่ดินเหมือนกับชนชั้นศักดินาในประเทศตะวันตก และยังไมอาจเปรียบเทียบกับชนชั้นนายทุนในฐานะฝ่ายครอบครองปัจจัยการผลิตได้ วรรณกรรมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มุ่งต่อต้านลัทธิมาร์กซ์และปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยมีหลายเรื่อง เช่น *ฝรั่งศักดินา* (2548) *ไม่แดง* (2552) และ *สี่แผ่นดิน* (2554) ฯลฯ

แม้ออร์เวลล์จะเสียชีวิตแล้วเป็นเวลากว่า 70 ปี และสถานการณ์ของชนชั้นล่างทั่วโลกก็มีพลวัตอย่างต่อเนื่องตามความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ แต่มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างของเขายังทรงคุณค่าและให้บทเรียนหลายอย่าง โดยเฉพาะในขบวนการพัฒนากลุ่มคนที่เป็กลุ่มเปราะบางในสังคม ออร์เวลล์ยอมรับเรื่องว่าการแบ่งชนชั้นจะไม่มีหายไปในอนาคต เนื่องจากมนุษย์มีความหลากหลาย ตลอดจนมีพื้นเพและศักยภาพที่แตกต่างกัน แต่เขาก็ชี้ให้เห็นว่า

จำนวนสมาชิกในแต่ละชนชั้นไม่ใช่ตัวเลขที่ตายตัว กลับผันแปรไปตามยุคสมัยและตามโอกาสที่พลเมืองแต่ละคนจะได้รับ ความเชื่อมั่นดังกล่าวเป็นแนวคิดสำคัญของออร์เวลล์และน่าจะมีผลต่อกระบวนการต่อสู้เพื่อประโยชน์ของชนชั้นล่างที่ดำเนินต่อเนื่องมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ข้อเสนอแนะ

นอกจากมุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างแล้ว วรรณกรรมแปลของออร์เวลล์ยังสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับชนชั้นกลาง โดยเฉพาะชนชั้นกลางระดับบนที่มีอำนาจทางการเงินและปรารถนาจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างควบคู่กัน ดังนั้น จึงควรมีการศึกษามุมมองของออร์เวลล์เกี่ยวกับชนชั้นกลางและอาจศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับชนชั้นกลางในสังคมไทยด้วย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

มุมมองของออร์เวลล์เกี่ยวกับชนชั้นล่างซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดนั้น ได้ตกผลึกมาจากประสบการณ์ชีวิตจริงที่เขาเคยคลุกคลีอยู่กับชนกลุ่มนี้มายาวนาน และการที่ออร์เวลล์เลือกนำเสนอสภาพของชนชั้นล่างโดยปราศจากวัตถุประสงค์ทางการเมือง ถือเป็นตัวอย่างที่น่ายกย่องของนักเขียนที่ซื่อตรงต่ออาชีพของตนเองโดยไม่เกรงกลัวอำนาจรัฐ การศึกษาค้นคว้านี้ยังทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับบริบททางการเมืองและสังคม ตลอดจนบทบาทของวรรณกรรมในฐานะเป็นเครื่องมือในการรับใช้สังคมมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- จอร์จ ออร์เวลล์. (2518). *โลกของครูสาว* (สุนันทา เหล่าจัน, ผู้แปล). พระนคร: เคล็ดไทย.
- จอร์จ ออร์เวลล์. (2536). *แต่ค่าทาโลเนีย* (สดใส, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- จอร์จ ออร์เวลล์. (2560). *ความจนกับคนจรในปารีสและลอนดอน* (บัญชา สุวรรณานนท์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: ไต้ฝุ่น.
- จอร์จ ออร์เวลล์. (2560). *พม่ารำลึก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). (บัญชา สุวรรณานนท์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: ไต้ฝุ่น.
- จอร์จ ออร์เวลล์. (2562). *ความจำเป็นยิ่งยวดของการต่อต้านเผด็จการ* (บัญชา สุวรรณานนท์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: ไต้ฝุ่น.
- จอร์จ ออร์เวลล์. (2563). *1984* (พิมพ์ครั้งที่ 7). (รัศมี เผ่าเหลืองทอง และอานวยชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: สมมติ.
- จอร์จ ออร์เวลล์. (2565). *แอนิมอล ฟาร์ม* (พิมพ์ครั้งที่ 8). (บัญชา สุวรรณานนท์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: ไต้ฝุ่น.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2543). *โฉมหน้าศักดินาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.
- ณัฐพล ชลวนารัตน์. (2561). *การใช้อำนาจของชนชั้นปกครองที่ปรากฏในวรรณกรรมของจอร์จ ออร์เวลล์ : กรณีศึกษานวนิยายแปลเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม และเรื่อง หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ดลคม เจริญธรรม. (2559). *การศึกษาเปรียบเทียบวิกฤตความเป็นแม่ของผู้หญิงชนชั้นล่างในองค์กรสวัสดิการสังคมของรัฐและเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ธวัชพล ทองอินทราช. (2558). บทวิเคราะห์วรรณกรรม 1984 : ว่าด้วยการวิพากษ์สังคมการเมืองไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 3(2), 57-82.
- บัญชา สุวรรณานนท์. (2558). *Know Orwell*. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คโมบี.

- ปรีดี พนมยงค์. (2567). *ความเป็นอนิจจังของสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- ปีแอร์ บูร์ดิเยอ. (ม.ป.ป.). “มานุษยวิทยาร่วมสมัย : สายธารความคิดมานุษยวิทยาจากลุ่มมานุษยวิทยาไทย” Pierre Bourdieu ปีแอร์ บูร์ดิเยอ. ค้นคืนจาก <https://contempanthro.sac.or.th/03-pierre-bourdieu.html>.
- พิเชฐ สายพันธ์. (2564). ทฤษฎีวิพากษ์เชื้อชาติ (Critical Race Theory) และการกลับมาของปัญหาอคติการเหยียดเชื้อชาติ. *วารสารมานุษยวิทยา*, 4(2), 252-260.
- ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2543). *ขุนช้างขุนแผน ฉบับอ่านใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า 2000.
- ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2548). *ฝรั่งคดี*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2552). *ไผ่แดง* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า 2000.
- ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2554). *สี่แผ่นดิน* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า 2000.
- ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2556). *ธรรมแห่งอริยะ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า 2000.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุสตั้ม หวันสุ. (2563). ระบบบรรณของชาวมุสลิมในอินเดีย. *วารสารปณิธาน : วารสารวิชาการด้านปรัชญาและศาสนา*, 16(1), 159-198.
- ศิริชัช โทหัสสะ และเพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์. (2565). นโยบายการเมืองใน “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” (1984) ของจอร์จ ออร์เวลล์. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา*, 22(1), 1-23.
- ศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2540). แนวคิดว่าด้วยชนชั้นกลางในสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 30(2), 143-156.
- เอ็่มม่า ลาร์คิน. (2560). *จีบพม่าตามหาจอร์จ ออร์เวลล์ ประวัติศาสตร์ระหว่างบรรทัดในร้านน้ำชา* (สุภัตรา ภูมิประภาส, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- Vichit-vadakan, J. N. (1979). *Not Too High and Not Too Low: A Comparative Study of Thai and Chinese Middle-Class Life in Bangkok, Thailand* (Doctor Dissertation). University of California, Berkeley.